

**UPJU BASEINU APGABALU APSAIMNIEKOŠANAS PLĀNU
2022. – 2027. G. PASĀKUMU PROGRAMMU IZPILDE UN TĀS
IZMAKSU APRĒĶINA SKAIDROJUMS (2022. – 2024. G.)**

RĪGA 2024

Dokumenta “Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānu 2022.–2027. g pasākumu programmu izpilde un tās izmaksu aprēķina skaidrojums 2022.–2024. g.” izstrādē piedalījās Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra speciālisti.

Citēšanas paraugs: Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānu 2022.–2027. g pasākumu programmu izpilde un tās izmaksu aprēķina skaidrojums 2022.–2024. g. Rīga, Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs (2024).

Fotogrāfijā titullapā atjaunota zivju nārsta vieta Mazupītē projekta Life GoodWater IP ietvaros, 2023. g., foto autore Aija Bley.

© Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs

Saturs

Ievads	4
1. Pamata pasākumu ieviešanas progress	5
2. Papildu pasākumu ieviešanas progress	18
2.1. Nacionāla mēroga papildu pasākumu ieviešanas progress (virszemes ūdeņi)	18
2.2. Nacionāla mēroga papildu pasākumu ieviešanas progress (pazemes ūdeņi)	27
2.3. Papildu pasākumu ūdensobjektu mērogā ieviešanas progress	35
2.3.1. Papildu pasākumu ūdensobjektu mērogā ieviešanas progress (virszemes ūdeņi)	35
2.3.2. Papildu pasākumu ūdensobjektu mērogā ieviešanas progress (pazemes ūdeņi)	44
3. Pasākumu programmās neiekļautās veiktās aktivitātes ūdeņu kvalitātes uzlabošanai	49
4. Pasākumu programmas izpildes izmaksas 2022.–2024. g.	54

Ievads

Eiropas Savienībā, tostarp Latvijā, ūdeņu apsaimniekošanas jautājumus galvenokārt regulē Ūdens Struktūrdirektīva 2000/60/EK (ŪSD). Atbilstoši ŪSD prasībām dalībvalstīm ir jāsasniedz vai jā saglabā vismaz laba ūdeņu kvalitāte, līdz ar to tiek izvirzīti nepieciešamie pasākumi, un Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānu (UBAP) neatņemama sastāvdaļa ir pasākumu programma.

UBAP pasākumu programma sastāv no pasākumiem, kas iedalīti 3 grupās:

- pamata pasākumi,
- nacionāla mēroga papildu pasākumi,
- papildu pasākumi ūdensobjektu mērogā.

Pamata pasākumi ir pasākumi, kuros pārņemtas vairāku ES direktīvu prasības ūdeņu apsaimniekošanas jomā. Pamata pasākumi ir kopīgi virszemes un pazemes ūdeņiem.

Ja, izvērtējot ūdensobjekta kvalitāti un to ietekmējošās slodzes, paredzams, ka ūdensobjektā nav iespējams panākt vismaz labu kvalitāti vai saglabāt esošo labo vai augsto kvalitāti, īstenojot pamata pasākumus, nepieciešams izvirzīt papildu pasākumus ūdensobjekta mērogā, izvērtējot attiecīgā ūdensobjekta apstākļus. Papildu pasākumi ir specifiski virszemes un pazemes ūdeņu kategorijām. Savukārt nacionāla mēroga papildu pasākumi nav vērsti uz atsevišķu ūdensobjektu stāvokļa uzlabošanu, bet gan ir izvirzīti, lai sekmētu sabiedrības iesaisti, rosinātu sabiedrības izpratni ūdeņu apsaimniekošanas jautājumos, sekmētu jaunu metožu ieviešanu vai izmantošanu ūdeņu stāvokļa novērtēšanā u. c. ar mērķi uzlabot kopējo ūdeņu stāvokli Latvijā.

Šis pārskats sastādīts kā paskaidrojošs dokuments 2024. gada ziņojumam Eiropas Komisijai par UBAP 2022.–2027. g. pasākumu programmu izpildes progresu.

1. Pamata pasākumu ieviešanas progress

Lai īstenotu integrētu ūdens apsaimniekošanu upju sateces baseinu robežās, kura jārealizē, neņemot vērā administratīvās robežas, Latvijas normatīvajos aktos pārņemtas vairāku ES Direktīvu prasības ūdeņu apsaimniekošanas un aizsardzības jomā. To īstenošanas mērķis ir nodrošināt ūdeņu, sugu un biotopu aizsardzību, piesārņojuma samazināšanu un kontroli. Normatīvajos aktos pārņemtās prasības attiecībā uz virszemes un pazemes ūdens apsaimniekošanu un aizsardzību upju baseinu apsaimniekošanas plānos iekļautas kā **pamata pasākumi**.

Pamata pasākumu sarakstā ir iekļauti tādi pasākumi, kā piemēram, dažādu atļauju un licenču saņemšanas, ezeru ekspluatācijas noteikumu izstrādes un ietekmes uz vidi novērtējumu sagatavošanas nepieciešamība attiecīgos gadījumos, aizliegumu ievērošana (piemēram, saimnieciskās darbības aprobežojumi aizsargjoslās, aizlieguma novadīt vidē neattīrītus notekūdeņus ievērošana) u. c.

Pamata pasākumi ir strukturēti rīcības virzienos:

- A1 – nodrošināt peldūdeņu kvalitāti atbilstoši normatīvo aktu prasībām, paaugstinot iedzīvotāju dzīves kvalitāti un nodrošinot ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu;
- A2 – nodrošināt kvalitatīva dzeramā ūdens apgādi atbilstoši normatīvo aktu prasībām, paaugstinot iedzīvotāju dzīves kvalitāti un nodrošinot ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu;
- A3 – nodrošināt notekūdeņu dūņu izmantošanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
- A4 – nodrošināt notekūdeņu attīrīšanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām, samazinot ūdeņos nonākošo piesārņojuma slodzi;
- A5 – nodrošināt ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
- A6 – nodrošināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radītā nitrātu piesārņojuma samazināšanu vai novēršanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
- A7 – nodrošināt virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzību pret augu aizsardzības līdzekļu radīto piesārņojumu/ kaitējumu atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
- A8 – nodrošināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, aizsargājot un apsaimniekojot dabiskās dzīvotnes, savvaļas floru un faunu atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
- A9 – nodrošināt savvaļas putnu aizsardzību, pārzināšanu un uzraudzību;
- A10 – nodrošināt jūras ūdeņu aizsardzību atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
- A11 – nodrošināt piesārņojuma un lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju riska novēršanu un kontroli atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
- A12 – nodrošināt ūdens aizsardzību atbilstoši normatīvo aktu prasībām, paaugstinot iedzīvotāju dzīves kvalitāti un nodrošinot ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu;
- A13 – saglabāt 1990. g. līmenī noturīgo organisko piesārņotāju un smago metālu atmosfēras pārrobežu pārnesei;
- A14 – samazināt prioritāro un bīstamo vielu izmantošanu ražošanā;
- A15 – veikt darbības klimata pārmaiņu ietekmes mazināšanai, tostarp svešzemju invazīvo sugu, kaitēkļu un patogēno organismu izplatības ierobežošanai.

1.1. tabulā ir apkopota informācija par nacionālajiem normatīvajiem aktiem, kuros attiecīgie pamata pasākumi ir iekļauti kā obligāti nosacījumi, kā arī norādīta īsa informācija par pasākumu izpildi. Kopumā vērtējams, ka visu pamata pasākumu izpilde tiek veikta pastāvīgi (kopējais pamata pasākumu izpildes novērtējums – 100 %), ko uzrauga dažādas valsts institūcijas savas kompetences ietvaros.

1.1. tabula. Pamata pasākumi un to izpilde 2022. – 2024. gadā

Rīcības virziens	Informācija par rīcības virzienā iekļauto pasākumu izpildi
<p>A1 – nodrošināt peldūdeņu kvalitāti atbilstoši normatīvo aktu prasībām, paaugstinot iedzīvotāju dzīves kvalitāti un nodrošinot ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu.</p>	<p>Rīcības virzienā iekļautie pasākumi saistīti ar nosacījumiem peldvietu uzturēšanai un tās kvalitātes kontrolei.</p> <p>Tie izriet no nosacījumiem, kas iekļauti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • MK not. Nr. 692 “Peldvietas izveidošanas, uzturēšanas un ūdens kvalitātes pārvaldības kārtība” (28.11.2017.); • MK not. Nr. 181 “Par Rīcības programmu komunālo notekūdeņu un bīstamo vielu radītā virszemes ūdeņu piesārņojuma samazināšanai” (31.03.2004.). <p>Veselības inspekcijas vides veselības speciālisti regulāri veic oficiālo peldvietu ūdens kvalitātes monitoringu jūras un iekšzemes peldvietās. Peldvietu ūdens kvalitātes rādītājus pēc laboratorisko izmeklējumu saņemšanas novērtē speciālists un sniedz slēdzienu par ūdens kvalitāti – peldēties atļauts, peldēties nav ieteicams vai arī peldēties aizliegts. Par izmeklējumu rezultātiem tiek informēts peldvietas īpašnieks, kā arī ar masu mediju starpniecību - sabiedrība¹. Arī neoficiālajās peldvietās pašvaldības veic monitoringu par saviem līdzekļiem, piemēram, 2022. gadā ūdens kvalitātes pārbaudes savās teritorijās esošajās peldvietās veikušas 23 pašvaldības 191 peldvietā². Par veiktajām ūdens kvalitātes pārbaudēm sabiedrība tiek informēta gan izvietojot informāciju peldvietās, gan izmantojot plašsaziņas līdzekļus.</p>
<p>A2 – nodrošināt kvalitatīva dzeramā ūdens apgādi atbilstoši normatīvo aktu prasībām, paaugstinot iedzīvotāju dzīves kvalitāti un nodrošinot ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu.</p>	<p>Rīcības virzienā iekļautie pasākumi saistīti ar nosacījumiem kvalitatīva dzeramā ūdens nodrošināšanai, ūdens ieguvei, kvalitātes kontrolei.</p> <p>Tie izriet no nosacījumiem, kas iekļauti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aizsargjoslu likumā (05.02.1997.); • Likumā “Par zemes dzīlēm” (02.05.1996.); • MK not. Nr. 736 “Noteikumi par ūdens resursu lietošanas atļauju” (23.12.2003.); • MK not. Nr. 547 “Dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasības, monitoringa un kontroles kārtība” (26.09.2023.) (agrāk MK not. Nr. 671 “Dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasības, monitoringa un kontroles kārtība” (14.11.2017.)) • MK not. Nr. 43 “Aizsargjoslu ap ūdens ņemšanas vietām noteikšanas metodika” (20.01.2004.);

¹https://www.vi.gov.lv/lv/peldvietu-udens-kvalitate?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F Skatīts 11.03.2024.

²Veselības inspekcija 2023. Pārskats par peldvietu ūdens kvalitāti un uzraudzību 2023. gada peldsezonā. Pieejams https://www.vi.gov.lv/sites/vi/files/media_file/parskats-par-peldvietu-udens-kvalitati-2022.-gada.pdf Skatīts 11.03.2024.

	<ul style="list-style-type: none"> • MK not. Nr. 696 “Zemes dziļļu izmantošanas licenču un bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauju izsniegšanas kārtība, kā arī publiskas personas zemes iznomāšanas kārtība zemes dziļļu izmantošanai” (06.09.2011.); • MK not. Nr. 570 “Derīgo izrakteņu ieguves kārtība” (21.08.2012.); • MK not. Nr. 92 “Prasības virszemes ūdeņu, pazemes ūdeņu un aizsargājamo teritoriju monitoringam un monitoringa programmu izstrādei” (17.02.2004.); • MK not. Nr. 271 “Noteikumi par vides aizsardzības oficiālās statistikas un piesārņojošās darbības pārskata veidlapām” (23.05.2017.). <p>Ūdens resursu lietošanas atļaujas izsniedz Valsts vides dienests, ja plānota pazemes vai virszemes ūdens ieguve >10 m³/dnn, vai plānots, ka tiks apkalpoti vairāk kā 50 cilvēki, vai plānots iegūt un saimnieciskā darbībā izmantot minerālūdeņus un termiskos ūdeņus, vai, ja ūdens ieguve var radīt būtisku ietekmi uz vidi. 2022. gadās izsniegtas 17 ūdens resursu lietošanas atļaujas, 2023. gadā – 8 ūdens resursu lietošanas atļaujas³. Ūdens lietotāji reizi gadā sniedz ziņas par izmantotā ūdens apjomiem valsts statistiskajā pārskatā 2-Ūdens⁴.</p> <p>Pa ūdensvadiem piegādātā, iedzīvotāju ikdienas lietošanai paredzētā, dzeramā ūdens kārtējo monitoringu veic ūdensapgādes uzņēmums, bet auditmonitoringu (līdz 2024. g.) – Veselības inspekcija. Pārtikas uzņēmumos gan kārtējo monitoringu, gan auditmonitoringu organizē uzņēmuma īpašnieks vai vadītājs. Pēc izmeklējumu veikšanas, par iegūtajiem rezultātiem Veselības inspekcija informē ūdens piegādātāju. Konstatējot neatbilstību nekaitīguma un kvalitātes prasībām, konsultē patērētājus, komersantus, ūdens piegādātājus un ūdensvada īpašniekus par iespējamo korektīvo rīcību dzeramā ūdens kvalitātes uzlabošanai vai pasākumiem, lai novērstu dzeramā ūdens neatbilstību⁵. 2022. gadā valsts auditmonitorings īstenots 127 ūdensapgādes sistēmās, laboratoriski pārbaudīti 172 dzeramā ūdens paraugi. Sākot ar 2010. gadu palielinās iedzīvotāju īpatsvars, kam tiek piegādāts atbilstošas kvalitātes dzeramais ūdens, 2022. gadā tie bijuši 83 %⁶.</p> <p>No 2024. gada visiem ūdens piegādātājiem pašiem jāveic pilns dzeramā ūdens monitorings, iekļaujot tajā mikrobioloģiskos, ķīmiskos un tā saucamos kontrolrādītājus. Dzeramajā ūdenī papildus līdz šim monitorētajiem rādītājiem jānosaka arī bisfenols A, hlorāti, hlorīti, halogēnetiķskābes, mikrocištīns, PFAS, urāns u. c. Līdz 2029. gada 12. janvārim ūdens piegādātājiem ir jāveic ūdens apgādes sistēmas</p>
--	---

³<https://registri.vvd.gov.lv/izsniegtas-atlaujas-un-licences/udens-resursu-lietosanas-atlaujas/> Skatīts 11.03.2024.

⁴<http://parissrv.lv/gmc.lv/#viewType=reportIndexView&type=2W&incrementCounter=1> Skatīts 11.03.2024.

⁵<https://www.vi.gov.lv/lv/uzraudziba-un-kontrole> Skatīts 11.03.2024.

⁶Veselības inspekcija 2022. Pārskats par dzeramā ūdens kvalitāti un uzraudzību 2022. gadā. Pieejams <https://www.vi.gov.lv/lv/media/9006/download?attachment> Skatīts 15.03.2024.

	<p>riska novērtējums, tādējādi izvērtējot dzeramā ūdens kvalitātes riskus un plānojot to pārvaldību visā ūdens piegādes ķēdē no sateces baseina un ūdens ieguves vietas, tā apstrādes un uzglabāšanas posmos, kā arī ūdens sadales tīklos līdz patērētāja krāna galam⁷.</p> <p>Ikgadējās pazemes ūdeņu krājumu bilances par pazemes ūdens resursu kvantitatīvo un kvalitatīvo stāvokli pazemes ūdeņu atradnēs tiek iekļautas ikgadējos pārskatos par virszemes un pazemes ūdeņu stāvokli⁸.</p>
<p>A3 – nodrošināt notekūdeņu dūņu izmantošanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām.</p>	<p>Rīcības virzienā iekļautie pasākumi saistīti ar nosacījumiem, kas jāievēro notekūdeņu dūņu apsaimniekošanā un izmantošanā.</p> <p>Tie izriet no nosacījumiem, kas iekļauti MK not. Nr. 362 “Noteikumi par notekūdeņu dūņu un to komposta izmantošanu, monitoringu un kontroli” (02.05.2006.).</p> <p>Šobrīd Latvijā kopumā tiek izmantoti apmēram 30-35 % no kopējā notekūdeņu dūņu apjoma. Notekūdeņu dūņu apsaimniekošanā dominē to izmantošana lauksaimniecībā, kompostēšana un pagaidu uzglabāšana. Aptuveni puse no radītajām notekūdeņu dūņām tiek izvietotas pagaidu uzglabāšanas vietās, apmēram 20-30 % no kopējā notekūdeņu dūņu apjoma ik gadu tiek novietoti pagaidu uzglabāšanā ūdenssaimniecības uzņēmumos⁹¹⁰. Izstrādāts un Ministru kabinetā 28.03.2024. apstiprināts “Notekūdeņu dūņu apsaimniekošanas plāns 2024. - 2027. gadam”¹¹.</p>
<p>A4 – nodrošināt notekūdeņu attīrīšanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām, samazinot ūdeņos nonākošo piesārņojuma slodzi.</p>	<p>Rīcības virzienā iekļautie pasākumi saistīti ar nosacījumiem notekūdeņu apsaimniekošanā.</p> <p>Tie izriet no nosacījumiem, kas iekļauti MK not. Nr. 34 “Par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” (30.01.2002.).</p> <p>Valsts vides dienests pirms jaunu NAI darbības uzsākšanas un esošo darbības turpināšanai izsniedz piesārņojošās darbības atļaujas¹². Notiek notekūdeņu infrastruktūras paplašināšana, lai nodrošinātu centralizētās kanalizācijas sistēmas pakalpojumu pieejamību vairāk nekā 98 % aglomerācijas iedzīvotāju. Informācija par vidē novadītajiem notekūdeņu apjomiem un vielām tiek apkopota valsts</p>

⁷ <https://www.vi.gov.lv/lv/jaunums/veselibas-inspekcija-atgadina-udens-piegadatajiem-par-jaunajam-prasibam-dzerama-udens-kvalitatei-un-monitoringam> Skatīts 12.03.2024.

⁸ <https://videscentrs.lv/gmc.lv/lapas/udens-kvalitate> Skatīts 12.03.2022.

⁹VARAM 2022. Informatīvais ziņojums par Notekūdeņu dūņu apsaimniekošanu Latvijā. Pieejams <https://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40497780> Skatīts 15.08.2022.

¹⁰Komunālo notekūdeņu un notekūdeņu dūņu apsaimniekošana Latvijā (2018). Pieejams

https://www.meteo.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Vide/Udens/notekudeni/Zinojums_notekud_parskats_062019.pdf Skatīts 15.08.2022.

¹¹ <https://likumi.lv/ta/id/350822-notekudenu-dunu-apsaimniekosanas-plans-20242027-gadam> Skatīts 10.12.2024.

¹²<https://registri.vvd.gov.lv/izsniegtas-atlajas-un-licences/c-kategorijas-piesarnojoso-darbibu-registrs/> Skatīts 12.03.2024.

	<p>statistiskajā pārskatā 2-Ūdens¹³. Notiek arī NAI efektivitātes kontrole. VVD 2023. gada martā-aprīlī nodrošināja 48 NAI darbības efektivitātes valsts testēšanu. Testēšanas rezultāti tika salīdzināti ar piesārņojošās darbības atļaujās noteiktajām piesārņojošo vielu robežvērtībām NAI izplūdē, kā arī atļaujā limitētajiem piesārņojuma samazinājuma procentiem. Iegūtais rezultatīvais rādītājs – 29 NAI VVD veiktie kontrolmērījumi atbilst, savukārt 19 NAI VVD veiktie kontrolmērījumi neatbilst noteiktajām prasībām¹⁴.</p> <p>2019. g., kad VVD uzsāka NAI uzraudzību, problemātisko objektu sarakstā atradās 58 attīrīšanas iekārtas, mērķtiecīga darba rezultātā līdz 2022. g. VVD ir izdevies šo problēmātisko NAI skaitu samazināt vairāk nekā uz pusi¹⁵.</p> <p>Ar ES fondu atbalstu līdz 2023. g. sākumam vēl papildu 22 200 iedzīvotājiem ir nodrošināts vides prasībām atbilstošs notekūdeņu savākšanas pakalpojums, tādējādi tas pieejams > 90 % iedzīvotāju blīvi apdzīvotās vietās. 2023. gadā pieslēgumu izveidi bija plānots turpināt, nodrošinot to pieejamību vēl 17 000 iedzīvotāju.¹⁶</p> <p>VVD gan 2022. g., gan 2023. g. ir izsniedzis 10 tehniskos noteikumus notekūdeņu attīrīšanas iekārtu būvniecībai vai pārbūvei, kuru jauda ir pieci m³ diennaktī vai lielāka, savukārt 2024. g. līdz februāra sākumam – divus¹⁷.</p> <p>Rīgā 2023. gadā ir veikta notekūdeņu avārijas izplūžu inventarizācija un apsekošana. 11 avārijas izplūdes vietas ir plombētas un trīs avārijas izplūdes vietas ir likvidētas. Sarežģītas tehniskās konstrukcijas dēļ, papildu tehnisko risinājumu un iespēju izvērtējums ir nepieciešams trīs avārijas izplūžu, kuras netiek izmantotas, likvidēšanai. Spēcīga lietussniega kušanas ūdeņu dēļ, nepieciešamības gadījumā kontrolēti tiek izmantotas piecas avārijas izplūdes, kuras, ievērojot VVD noteiktās prasības, ir aprīkotas ar notekūdeņu plūsmas mērītājiem un paraugu ņemšanas vietām¹⁸.</p>
<p>A5 – nodrošināt ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām.</p>	<p>Rīcības virzienā iekļautie pasākumi saistīti ar nosacījumiem, kas jāievēro, izstrādājot ietekmes uz vidi novērtējumus.</p> <p>Tie izriet no nosacījumiem, kas iekļauti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • likumā “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” (14.10.1998.);

¹³<http://parissrv.lvgmc.lv/#viewType=reportIndexView&type=2W&incrementCounter=1> Skatīts 15.08.2022.

¹⁴Valsts vides dienests 2024. Ziņojums par notekūdeņu attīrīšanas iekārtu (NAI) darbības efektivitātes valsts testēšanas rezultātiem 2023. gadā. Pieejams <https://www.vvd.gov.lv/lv/media/10500/download?attachment> Skatīts 12.03.2024.

¹⁵ Valsts vides dienests 2024. Publiskais gada pārskats 2022. Pieejams <https://www.vvd.gov.lv/lv/media/10449/download?attachment> Skatīts 14.03.2024.

¹⁶ VARAM 2023. Publiskais pārskats par 2022. gadu. Pieejams <https://www.varam.gov.lv/lv/media/35928/download?attachment> Skatīts 14.03.2024.

¹⁷ <https://registri.vvd.gov.lv/izsniegtie-tehniskie-noteikumi/> Skatīts 16.04.2024.

¹⁸ SIA Rīgas ūdens 2024. Ilgtspējas pārskats par 2023. gadu Pieejams https://www.rigasudens.lv/sites/default/files/Rigas%20udens_Ilgtspejas%20parskats%202023.pdf Skatīts 11.06.2024.

	<ul style="list-style-type: none"> • MK not. Nr. 30 “Kārtība, kādā Valsts vides dienests izdod tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai” (27.01.2015.). <p>Pirms paredzētās darbības uzsākšanas ir iespēja saņemt informāciju (izziņu) no VVD par to, vai plānotajai darbībai saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums, sākotnējais ietekmes uz vidi novērtējums vai tehniskie noteikumi. Plānotās konkrētās darbības, kurām tiek izstrādāts ietekmes uz vidi novērtējums, apskatāmas Vides pārraudzības valsts biroja mājaslapā¹⁹.</p>
<p>A6 – nodrošināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radītā nitrātu piesārņojuma samazināšanu vai novēršanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām.</p>	<p>Rīcības virzienā iekļautie pasākumi saistīti ar nosacījumiem, lai samazinātu vai novērstu lauksaimnieciskās darbības rezultātā radīto piesārņojumu, piemēram, mēslošanas plānu izstrādi ĪJT, veidojot jaunas dzīvnieku novietnes, izbūvēt arī kūsmēsļu krātuves, neizkliegt mēslojumu palienēs, pārmitrās teritorijās u. c.</p> <p>Tie izriet no nosacījumiem, kas iekļauti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • MK not. Nr. 834 “Prasības ūdens, augsnes un gaisa aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma” (23.12.2014.); • MK not. Nr. 1056 „Lauksaimniecības produktu integrētās audzēšanas, uzglabāšanas un marķēšanas prasības un kontroles kārtība” (15.09.2009.); • MK not. Nr. 829 “Īpašās prasības piesārņojošo darbību veikšanai dzīvnieku novietnēs” (23.12.2014.); • MK not. Nr. 126 “Tiešo maksājumu piešķiršanas kārtība lauksaimniekiem” (10.03.2015.). <p>Par šo pasākumu īstenošanu un īstenošanas kontroli ir atbildīgs Valsts augu aizsardzības dienests, Valsts vides dienests, Lauku atbalsta dienests (LAD). LAD e-pieteikšanās sistēmā (EPS) pieejamais e-pakalpojums “Kultūraugu mēslošanas plāns (KMP)”, kas ir veidots kā serviss, kas klientiem palīdz noteikt, cik daudz nepieciešams mēslo/nemēslo noteiktās apsaimniekotās platības, ņemot vērā daudzus faktorus (priekšaugi/augšne/plānotās ražas u. c.)²⁰.</p>
<p>A7 – nodrošināt virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzību pret augu aizsardzības līdzekļu radīto piesārņojumu/ kaitējumu atbilstoši normatīvo aktu prasībām.</p>	<p>Rīcības virzienā iekļautie pasākumi saistīti ar nosacījumiem augu aizsardzības līdzekļu izplatīšanai, uzglabāšanai un lietošanai, tostarp virszemes ūdeņu aizsargjoslās.</p> <p>Tie izriet no nosacījumiem, kas iekļauti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aizsargjoslu likumā (05.02.1997.); • MK not. Nr. 950 “Augu aizsardzības līdzekļu lietošanas noteikumi” (13.12.2011.).

¹⁹https://www.vpvb.gov.lv/lv/ietekmes-uz-vidi-novertejumu-projekti?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F Skatīts 12.03.2024.

²⁰<https://www.lad.gov.lv/lv/katalogs/kulturaugu-meslošanas-plans> Skatīts 12.03.2024.

	<p>Par pasākumu ieviešanu un ieviešanas kontroli atbildīgs ir Valsts augu aizsardzības dienests (VAAD), Zemkopības ministrija, Vides un reģionālās attīstības ministrija. VAAD veic augu aizsardzības līdzekļu izplatīšanas vietu pārbaudes, to lietošanas uzraudzības pārbaudes, arī tirgus uzraudzības pārbaudes nelegālo augu aizsardzības līdzekļu izplatīšanas novēršanai. Piemēram, 2020. gadā veiktas 1874 augu aizsardzības līdzekļu lietošanas uzraudzības pārbaudes, atlasot saimniecības pēc riska kritērijiem, analizējot, kādus kultūraugus audzē, cik lielās platībās, vai iepriekš izdarīti pārkāpumi u.tml., kā arī saņemot operatīvu informāciju par iespējamo pārkāpumu. Veikto pārbaūžu laikā kopā konstatēti 74 pārkāpumi, uzsākot administratīvā pārkāpuma procesu 68 administratīvo pārkāpumu lietās²¹. Plānots, ka līdz 2030. gadam augu aizsardzības līdzekļu lietošana jāsamazina par 50 %, bet mēslojums par 20 %²².</p>
<p>A8 – nodrošināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, aizsargājot un apsaimniekojot dabiskās dzīvotnes, savvaļas floru un faunu atbilstoši normatīvo aktu prasībām.</p>	<p>Rīcības virzienā iekļautie pasākumi saistīti ar nosacījumiem, kas regulē kārtību, kā izveidojama īpaši aizsargājamā dabas teritorija (ĪADT), nodrošināta tās saglabāšana, apsaimniekošana u.c. darbības, aizliegumiem veikt darbības, kas negatīvi ietekmē vidi, piemēram, izmaina ūdens līmeni vai veicina eroziju.</p> <p>Tie izriet no nosacījumiem, kas iekļauti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • likumā “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” (02.03.1993.); • MK not. Nr. 264 “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (16.03.2010.); • MK not. Nr. 362 “Noteikumi par notekūdeņu dūņu un to komposta izmantošanu, monitoringu un kontroli” (02.05.2006.); • MK not. Nr. 118. “Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti” (12.03.2002.). <p>Latvijas normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā ir izveidotas 658 ĪADT (neskaitot aizsargājamus kokus (dižkokus) un aizsargājamus akmeņus (dižakmeņus)), kur katra no tām atbilstoši to izveides un aizsardzības mērķiem atbilst kādai no astoņām aizsargājamo teritoriju kategorijām – nacionālais parks, biosfēras rezervāts, dabas parks, aizsargājamo ainavu apvidus, dabas liegums, dabas rezervāts, dabas piemineklis, aizsargājama jūras teritorija. Līdz 2020. gada 1. janvārim ir apzināti un reģistrēti 10543</p>

²¹https://www.vaad.gov.lv/lv/jaunums/butiskakie-augu-aizsardzibas-lidzeklu-lietosanas-parkapumi-2020-gada-lauksaimniecibas-darbu-sezona?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F Skatīts 15.08.2022.

²²https://www.retv.lv/raksts/ka-samazinat-augu-aizsardzibas-lidzeklu-lietosanu?fbclid=IwA.R034D8iUWACd9YUkqfLbIi8KHDCAp6Of0Lu_MEmZ7ReVAwHnNDwZ9M2vNM Skatīts 12.03.2024.

	<p>dižkoki un 117 dižakmeņi, kā rezultātā dabas pieminekļu kopējais skaits ir būtiski palielinājies (10990)²³. ĪADT individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi apkopoti VARAM mājaslapā²⁴. Pavisam Latvijā ir 126 upes un upju posmi, kā arī 45 ezeri, kas noteikti par prioritārajiem zivju ūdeņiem. Kopumā 2020. gadā tika apsektas 49 monitoringa stacijas (48 ŪO), kas pieder pie prioritārajiem zivju ūdeņiem, no kurām 26 pieder pie lašveidīgo, bet 22 pie karpveidīgo zivju ūdeņiem. Kopumā robežlielumu pārsniegumi tika konstatēti 15 % no 2020. g. apsekotajām monitoringa stacijām un lielākā daļa (6) no šīm stacijām pieder pie lašveidīgo zivju ūdeņu tipa. Mērķlielumi pārsniegti tādiem parametriem kā amonija joni, nejonizētais amonjaks, BSP5, izšķīdušais skābeklis, nitrītjoni un suspendētās vielas. Nitrītjonu mērķlielums tika pārsniegts 86 % no 2020. g. apsekotajām monitoringa stacijām²⁵.</p>
<p>A9 – nodrošināt savvaļas putnu aizsardzību, pārzināšanu un uzraudzību.</p>	<p>Rīcības virzienā iekļautie pasākumi saistīti ar nosacījumiem aizsargājamo putnu sugu biotopu un migrējošo putnu labvēlīgai aizsardzībai, mikroliegumu izveidošanas kārtību un aizliegtām darbībām tajos.</p> <p>Tie izriet no nosacījumiem, kas iekļauti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sugu un biotopu aizsardzības likumā (16.03.2000.); • MK not. Nr. 940 “Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu” (18.12.2012.). <p>Energokrīzes un ģeopolitiskās situācijas ietekmē Latvijā pēdējā gadā ļoti strauji palielinājies VES un saules elektrostaciju būvniecības ieceru skaits. Latvijai ir salīdzinoši neliela līdzšinējā pieredze šāda veida būvju izveidošanā un nav precīzi zināma to ilgtermiņa ietekme uz dabas daudzveidību, tāpēc tiek īstenoti neskaitāmi ietekmes uz vidi novērtējumi (IVN). Lai tos īstenotu, pārvalde sniedz konsultācijas, atzinumus, nosacījumus un ieteikumus. Latvijas Universitāte izstrādā vadlīnijas “Vēja parki un putni – metodika ietekmju izvērtēšanai un risku kartes”. Taču pilnīgai izpratnei nepieciešams veikt padziļinātus pētījumus par putnu migrācijas ceļiem, īpaši jūtīgām putnu sugām, vispārīgu vērtējumu par VES kumulatīvo ietekmi Latvijas dabas daudzveidībai²⁶.</p> <p>2019. g. septembrī Latvijā kopumā bijuši reģistrēti 1608 mikroliegumi putnu aizsardzībai. Visvairāk mikroliegumu (430) paredzēti mazā ērgļa aizsardzībai, 384 mikroliegumi medņa aizsardzībai, 314 melnā stārķa aizsardzībai²⁷ un kopš 2019. g. šis skaits nav būtiski mainījies.</p>

²³https://www.daba.gov.lv/lv/par-ipasi-aizsargajamam-dabas-teritorijam?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F Skatīts 15.08.2022.

²⁴<https://www.varam.gov.lv/lv/ipasi-aizsargajamas-dabas-teritorijas-0> Skatīts 15.08.2022.

²⁵LVGMC 2021. Pārskats par virszemes un pazemes ūdeņu stāvokli 2020. gadā. Pieejams <https://videscentr.lv/gmc/lv/lapas/udens-kvalitate> Skatīts 15.08.2022.

²⁶<https://www.varam.gov.lv/lv/jaunums/2023-gads-dabas-aizsardzibas-parvaldei-istenojot-dabas-aizsardzibas-politikas-ieviesanu-bijis-izaicinoss> Skatīts 22.03.2024.

²⁷<https://putnidaba.lob.lv/mikroliegumu-sistema-latvija/> Skatīts 15.08.2022.

<p>A10 – nodrošināt jūras ūdeņu aizsardzību atbilstoši normatīvo aktu prasībām.</p>	<p>Rīcības virzienā iekļautie pasākumi saistīti ar nosacījumiem, kas jāievēro gadījumā, ja ir noticis negadījums, kura rezultātā ir radīts piesārņojums vai piesārņojuma draudi Latvijas ūdeņos, piekrastei vai jebkurām ar ūdeņiem un piekrasti saistītajām interesēm.</p> <p>Tie izriet no nosacījumiem, kas iekļauti MK not. Nr. 82 “Tipveida prasības, sagatavojot darbības plānu neparedzētiem piesārņojuma gadījumiem ostās, piestātnēs, piestātņu grupās un naftas vai ķīmisko vielu termināļos” (05.02.2008.) un MK rīkoj. Nr. 283 “Par Nacionālo gatavības plānu naftas, bīstamo vai kaitīgo vielu piesārņojuma gadījumiem jūrā” (21.05.2010.).</p> <p>Šo pasākumu izpildīšanai ostās, piestātnēs, piestātņu grupās un naftas vai ķīmisko vielu termināļos tiek izstrādāti darbības plāni, kas paredz rīcību un pasākumus neparedzētiem piesārņojuma gadījumiem. Par plāna izstrādi un izpildi atbild ostas pārvalde, termināla, naftas, bīstamo vai citu kaitīgo vielu pārsūkņēšanas iekārtu vai piestātnes (piestātņu grupas) operators. Plāna ieviešanu un izpildi kontrolē VVD. Piemēram, Rīgas brīvdostas plānā apskatīti akvatorijas piesārņojuma draudi no tām piestātnēm, kurās tiek veiktas darbības ar ķīmiskām vielām, naftas pārstrādes produktiem un maisījumiem (lejamkravām). Plānā izvirzītas prioritātes un noteikta secība, kādā veicami pasākumi neparedzēta piesārņojuma likvidācijai²⁸.</p>
<p>A11 – nodrošināt piesārņojuma un lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju riska novēršanu un kontroli atbilstoši normatīvo aktu prasībām.</p>	<p>Rīcības virzienā iekļautie pasākumi saistīti ar nosacījumiem, kādos gadījumos ir jāiegūst piesārņojošās darbības atļauja piesārņojošās darbības veikšanai, kādi aspekti jāņem vērā, izsniedzot piesārņojošās darbības atļaujas, nosaka piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu apzināšanas nepieciešamību, rūpnieciskā avāriju riska novērtējuma nepieciešamību uzņēmumā, avāriju riska novēršanas pasākumu plānošanu.</p> <p>Tie izriet no nosacījumiem, kas iekļauti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Likumā “Par piesārņojumu” (14.03.2001.); • MK not. Nr. 1082 “Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošās darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai” (30.11.2010.); • MK not. Nr. 34 “Par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” (22.01.2002.); • MK not. Nr. 858 “Noteikumi par virszemes ūdensobjektu tipu raksturojumu, klasifikāciju, kvalitātes kritērijiem un antropogēno slodžu noteikšanas kārtību” (19.10.2004.); • MK not. Nr. 532 “Noteikumi par rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas kārtību un riska samazināšanas pasākumiem” (19.07.2005.).

²⁸<https://rop.lv/lv/ostas-terminalu-drosiba> Skatīts 12.03.2024.

	<p>Piesārņojošās darbības operatori iesniedz pieteikums Reģionālajai vides pārvaldei atļaujas saņemšanai. Par atļaujas nosacījumiem un ieteikto vadlīniju noteikto pasākumu pildīšanu atbildīgs ir operators, kontroli nodrošina VVD. Visas izsniegtās piesārņojošās darbības atļaujas, kā arī ūdens resursu lietošanas atļaujas publicētas VVD mājaslapā²⁹. Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistru uztur LVĢMC un tā mājaslapā ir pieejams gan piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu saraksts, gan tās ir attēlotas vizuāli kartē³⁰.</p>
<p>A12 – nodrošināt ūdens aizsardzību atbilstoši normatīvo aktu prasībām, paaugstinot iedzīvotāju dzīves kvalitāti un nodrošinot ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu.</p>	<p>Rīcības virzienā iekļautie pasākumi saistīti ar nosacījumiem, kas jāievēro aizsargjoslās, kārtību, kādos gadījumos jāsaņem tehniskie noteikumi ūdensaugu pļaušanai, ūdenstilpes padziļināšanai un tīrīšanai, kā arī, kas jāievēro, veicot šādas darbības, un nosacījumiem, kas regulē HES darbību, meliorācijas atjaunošanu, atkritumu apsaimniekošanu.</p> <p>Tie izriet no nosacījumiem, kas iekļauti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aizsargjoslu likumā (05.02.1997.); • Likumā “Par hidroelektrostaciju hidrotehnisko būvju drošumu” (07.12.2000.); • Meliorācijas likumā (14.01.2010.); • Meža likumā (24.02.2000.); • MK not. Nr. 475 “Virszemes ūdensobjektu un ostu akvatoriju tīrīšanas un padziļināšanas kārtība” (13.06.2006.); • MK not. Nr. 736 “Noteikumi par ūdens resursu lietošanas atļauju” (23.12.2003.); • MK not. Nr. 30 “Kārtība, kādā Valsts vides dienests izdod tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai” (27.01.2015.); • MK Nr. 936 “Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā” (18.12.2012.); • MK not. Nr. 1032 “Atkritumu poligonu ierīkošanas, atkritumu poligonu un izgāztuvju apsaimniekošanas, slēgšanas un rekultivācijas noteikumi” (27.12.2011.). <p>Pirms ūdenstilpju un ūdensteču tīrīšanas, padziļināšanas vai citu darbību veikšanai tiek saņemti Valsts vides dienesta izdoti tehniskie noteikumi. Visi izsniegtie tehniskie noteikumi apskatāmi Valsts vides dienesta mājaslapā³¹. No 2022. gada 1. janvārim līdz 23. jūlijam ir izsniegti 155 tehniskie noteikumi ūdensteču tīrīšanas, padziļināšanas vai citu darbību veikšanai. Arī hidrotehnisko būvju darbības veikšanai tiek saņemtas ūdens resursu lietošanas atļaujas no Valsts vides dienesta. Daļa rīcības virzienā iekļauto pasākumi saistīti ar meliorācijas uzturēšanu. Valsts un valsts nozīmes meliorācijas sistēmu</p>

²⁹<https://registri.vvd.gov.lv/izsniegtas-atlaujas-un-licences/atlauju-un-licencu-mekletajs/> Skatīts 12.03.2024.

³⁰https://parissrv.lvģmc.lv/#viewType=home_view Skatīts 12.03.2024.

³¹<https://registri.vvd.gov.lv/izsniegtie-tehniskie-noteikumi/> Skatīts 12.03.2024.

	<p>pārbūvi un atjaunošanu īsteno Valsts SIA “Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi” ar ES fondu līdzfinansējumu³².</p> <p>Ar mērķi konstatēt esošo situāciju poligonos, VVD 2023. g. ir veicis vienotas pārbaudes visos desmit cieto sadzīves atkritumu poligonos Latvijā. Identificēti vairāki problēmjautājumi poligonu darbībā, pēc kuriem uzsāktas pārrunas ar visiem poligoniem, reģionālajiem atkritumu apsaimniekošanas centriem un pašvaldībām, lai tos risinātu un vienotos par turpmākām rīcībām, mazinot poligonu radīto ietekmi uz vidi un nodrošinot atkritumu apsaimniekošanas mērķu sasniegšanu³³.</p>
<p>A13 – saglabāt 1990. g. līmenī noturīgo organisko piesārņotāju un smago metālu atmosfēras pārrrobežu pārnesei</p>	<p>Rīcības virzienā iekļautais pasākums "nepārsniegt piesārņojošo vielu emisijas atmosfērā virs 1990. g. vērtības" izriet no nosacījumiem, kas iekļauti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1979. gada konvencijas par robežšķērsojošo gaisa piesārņojumu lielos attālumos protokolā par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem; • 1979. gada konvencijas par robežšķērsojošo gaisa piesārņojumu lielos attālumos protokolā par smagajiem metāliem. <p>2022. g. 31. decembrī noslēdzās LVAF finansēts projekts "Gaisu piesārņojošo vielu emisiju novērtējums", kura gaitā veikta gaisu piesārņojošo vielu no sadedzināšanas iekārtām un dažādu citu piesārņojošo darbību emisiju paraugu ņemšana un testēšana akreditētā laboratorijā, nosakot vielu koncentrācijas, un novērtēta rezultātu atbilstība emisiju robežvērtībām vai limitiem. Projekta rezultātā 71 operatora iekārtai, t.sk. 47 sadedzināšanas iekārtu operatoru un 24 operatoru iekārtām, kas nav sadedzināšanas iekārtas, veikta gaisu piesārņojošo vielu emisiju kontrole, un novērtēta rezultātu atbilstība normatīviem. Konstatēta atbilstība - 64,8 % gadījumos, atbilstība pilnveidojama – 35,2% gadījumos³⁴.</p>
<p>A14 – samazināt prioritāro un bīstamo vielu izmantošanu ražošanā</p>	<p>Rīcības virzienā iekļautie pasākumi saistīti ar nosacījumiem, kas iekļauti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • MK not. Nr. 84 “Noteikumi par atsevišķu bīstamu ķīmisku vielu lietošanas ierobežojumiem elektriskajās un elektroniskajās iekārtās” (05.02.2013.); • Likumā par Stokholmas Konvencija par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem; • Minamatas Konvencijā par dzīvsudrabu.

³²<https://www.zmni.lv/elfla-projekti-2014-2020/> Skatīts 12.03.2024.

³³<https://www.vvd.gov.lv/lv/jaunums/apkopoti-un-publiceti-atkritumu-poligonu-parbauzu-rezultati-zino-vvd> Skatīts 05.07.2024.

³⁴<https://www.vvd.gov.lv/lv/projekts/gaisu-piesarnojoso-vielu-emisiju-novertejums> 12.12.2024.

	<p>Kopumā visu rīcības virzienā iekļauto pasākumu izpildes prasību ieviešanu uzrauga Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, Zāļu valsts aģentūra, Veselības inspekcija.</p> <p>Piemēram, Patērētāju tiesību aizsardzības centrs uzrauga vai tiek pildītas prasības (MK noteikumu Nr. 84 1. pielikumā minētās ķīmisko vielu maksimāli pieļaujamās koncentrācijas viendabīgu materiālu masā) tirgū laistajām iekārtām, tajā skaitā kabeļiem un rezerves daļām to labošanai, atkārtotai izmantošanai, funkciju atjaunināšanai vai jaudas palielināšanai³⁵.</p>
<p>A15 – veikt darbības klimata pārmaiņu ietekmes mazināšanai, tostarp svešzemju invazīvo sugu, kaitēkļu un patogēno organismu izplatības ierobežošanai</p>	<p>Rīcības virzienā iekļautie pasākumi klimata ietekmes mazināšanai izriet no nosacījumiem, kas iekļauti Ministru kabineta rīkojumā Nr. 380 “Par Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plānu laika posmam līdz 2030. gadam”.</p> <p>Plāns paredz ieviest vairāk nekā 80 pielāgošanās pasākumu, kas aptver gan cilvēku dzīvības, veselības un labklājības pasargāšanu no klimata pārmaiņu nelabvēlīgās ietekmes, gan tautsaimniecības spējas pielāgoties veicināšana. Uzsvērta arī nepieciešamība nodrošināt zinātniski pamatotu informāciju, tai skaitā, monitoringu un prognozes, lai veicinātu pielāgošanās klimata pārmaiņām aspektu integrēšanu nozaru politiku un teritorijas attīstības plānošanas dokumentos, kā arī sabiedrības informēšanu.</p> <p>Latvijas Saeima 2024. g. 10. oktobrī nodeva izskatīšanai Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijā likumprojektu “Klimata likums”³⁶. Tā mērķis ir nodrošināt virzību uz klimata pārmaiņu ierobežošanu un klimatnoturību, lai ne vēlāk kā līdz 2050. gadam sasniegtu klimatneitralitāti un nacionālos klimata mērķus saskaņā ar Eiropas Savienības un starptautiskajām saistībām, ņemot vērā vides, sociālo un ekonomisko ilgtspēju.</p> <p>2023. gadā viena no visvairāk diskutētajām tēmām dabas aizsardzībā bija invazīvās sugas un to radītais apdraudējums Latvijas dabas daudzveidībai. Pārvaldes īstenotā izglītojošā kampaņa “Ķeram svešos Latvijas dabā!” iepazīstināja sabiedrību ar invazīvajām sugām un nepieciešamību par tām ziņot Invazīvo sugu pārvaldniekā (www.invazivs.lv). Kampaņas laikā sešas reizes palielinājās iedzīvotāju iesniegto ziņojumu skaits, bet gada griezumā ziņojumu skaits tika trīskāršots. Ir uzņemta arī īsfilma “Invazīvo sugu detektīvi”, kas parāda Latvijā biežāk sastopamās bīstamās invazīvās sugas un stāsta, kā ar tām cīnīties. 22 minūšu īsfilma pieejama ikvienam interesentam interneta vietnē www.youtube.com</p>

³⁵https://www.ptac.gov.lv/lv/atsevisku-kimisku-velu-lietosanas-ierobezojumiem-elektriskajas-un-elektroniskajas-iekartas-rohs?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F Skatīts 15.12.2024.

³⁶ https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/7987de45-93fd-45e3-ac4c-948251c622d9 Skatīts 15.12.2024.

	<p>Tāpat DAP projekts LatViaNature (1.08.2020.-31.12.2028.) īsteno Latvijā līdz šim plašāko zinātnisko pētījumu par invazīvo sugu ierobežošanas metožu efektivitāti, lai sagatavotu zinātniskas vadlīnijas invazīvo sugu ierobežošanai. Ir sagatavotas 13 pilotteritorijas kopumā 100 ha platībā piecu projektā prioritāro invazīvo sugu – Kanādas zeltgalvītes, puķu spriganes, krokainā rozes, vārpainā korintes un ošlapu kļavas – ierobežošanai ar dažādām dabai draudzīgām ierobežošanas metodēm. Daļā pilotteritoriju metožu efektivitātes testēšana jau uzsākta, pārējās sāksies šogad un ilgs četrus gadus³⁷.</p>
--	--

³⁷ <https://www.varam.gov.lv/lv/jaunums/2023-gads-dabas-aizsardzibas-parvaldei-istenojot-dabas-aizsardzibas-politikas-ieviesanu-bijis-izaicinoss> Skatīts 22.03.2024.

2. Papildu pasākumu ieviešanas progress

2.1. Nacionāla mēroga papildu pasākumu ieviešanas progress (virszemes ūdeņi)

Nacionāla mēroga papildu pasākumi ir iedalīti rīcības virzienos:

- A1 – aktīvi informēt sabiedrību un interešu grupas par upju baseinu apsaimniekošanu, iesaistīt tos ūdeņu apsaimniekošanas un aizsardzības pasākumos;
- A2 – samazināt ūdeņu hidroloģisko un morfoloģisko pārveidojumu ietekmi uz ūdeņu stāvokli;
- A3 – papildināt normatīvos aktus un plānošanas dokumentus ar nosacījumiem un informāciju par ūdens resursu apsaimniekošanu un aizsardzību;
- A4 – dažādas darbības upju baseinu apsaimniekošanas plānu kvalitātes uzlabošanai;
- A5 – samazināt dažādu slodžu radīto ietekmi uz ūdeņu stāvokli;
- A6 – nodrošināt atbilstošu vides izmaksu segšanu.

Izvirzītie **nacionālā mēroga papildu pasākumi** lielākoties ir izpildīti pilnībā vai izpildīti daļēji (kopējais izpildes novērtējums – 66 %). Informācija par nacionāla mēroga papildu pasākumu izpildi iekļauta 2.1.1. tabulā.

2.1.1. tabula. Nacionāla mēroga papildu pasākumu izpilde 2016.–2021. gadā

Pasākums	Izpildes termiņš	Informācija par izpildi 2024. gadā
A1.1. Organizēt izglītojošus pasākumus lauksaimniekiem, mežsaimniekiem, zivsaimniekiem un notekūdeņu apsaimniekotājiem.	2027. g., ik gadu	<p><u>Tiek pildīts</u></p> <p>Projekta LIFE GOODWATER IP ietvaros tiek organizēti izglītojoši pasākumi, kas paredzēti dažādām mērķa grupām. Piemēram, organizēti semināri lauksaimniekiem "Meliorācijas sistēmu nozīme lauksaimnieciskajā darbībā un ietekme uz ūdeņu kvalitāti" un "Laba lauksaimniecības prakse ūdens resursu aizsardzībai"³⁸. Organizēti semināri decentralizēto kanalizācijas sistēmu īpašniekiem (Jelgavā, Saulkrastos, Valmierā)³⁹. Projekta Life GoodWater eksperti ir arī piedalījušies Pļavu festivālā 2023. un 2024. gadā⁴⁰.</p> <p>Tiek rīkotas arī ainavu tūres un upju sakopšanas talkas ar iespēju tajās piedalīties visiem interesentiem⁴¹.</p> <p>Dažādas ar sabiedrības informēšanu un izglītošanu saistītas aktivitātes tiek veiktas ar Zivju fonda atbalstu, piemēram, TV raidījumi "Makšķerēšanas Noslēpumi" un "Makšķerē ar Olti" RE TV kanālā, izdots Valmieras novada kalendārs 2024. gadam "Ūdeņi un zivis", kurā ietvertas Valmieras novadā esošo ūdenstilpju fotogrāfijas un attiecīgai ūdenstilpei raksturīgi zivju zīmējumi, kas papildināti ar aprakstu par šo zivīm, kā arī cita makšķerniekiem svarīga informācija, izveidotas 7 plašas publikācijas laikrakstā "Latgales Laiks" un internetā ar fotogrāfijām par publiskajiem ūdeņiem Latgales reģionā saistībā ar makšķerēšanu, zveju, ūdeņu apsaimniekošanu un labās prakses piemēriem u. c.⁴²</p>
A1.2. Informēt svarīgākās mērķgrupas par UBAP 2022.–2027. gadam iekļautajiem novērtējumiem, veicamajām rīcībām, sekmējot pasākumu programmas īstenošanu.	2027. g., ik gadu	<p><u>Tiek pildīts</u></p>

38 <https://www.goodwater.lv/lk-ai-cina-uz-macibam/> Skatīts 15.12.2024.

39 <https://www.goodwater.lv/valmiera-novada-iedzivotajus-informesim-par-centralizetas-kanalizācijas-priekšrocībām/> Skatīts 15.12.2024.

40 <https://www.goodwater.lv/life-goodwater-ip-ar-sarunam-par-udeniem-piedalas-plavas-festivala/> Skatīts 15.12.2024.

41 <https://goodwater.lv/uzsakam-si-gada-ainavu-tures/> Skatīts 15.12.2024.

42 <https://www.zm.gov.lv/lv/ar-zivju-fonda-atbalstu-realizetajos-projektos-panaktie-rezultati> Skatīts 15.12.2024.

Pasākums	Izpildes termiņš	Informācija par izpildi 2024. gadā
		Informācija par Upju baseinu apsaimniekošanas plānos 2022.–2027. g. iekļautajiem novērtējumiem un veicamajām rīcībām tiek sniegta A1.1. pasākuma izpildes gaitā veikto aktivitāšu ietvaros. Papildus tam darbu veic Upju baseinu apgabala konsultatīvās padomes, tiek rīkotas padomes sēdes ar LVĢMC ekspertu iesaisti.
A1.3. Organizēt izglītojošos pasākumus NAI operatoriem 2 reizes gadā, skaidrojot pareizus un efektīvus NAI ekspluatācijas principus, lai samazinātu notekūdeņu nelabvēlīgo ietekmi uz virszemes ūdeņiem.	2027. g., ik gadu	<p><u>Tiek pildīts</u></p> <p>Latvijas Ūdensapgādes un kanalizācijas uzņēmumu asociācija (LŪKA) regulāri rīko seminārus un apmācības, kas vērstas uz ūdenssaimniecības nozares speciālistu, tai skaitā NAI oratoru, profesionālo izaugsmi un nozares attīstības veicināšanu. Piemēram, LŪKA organizēja vairākus seminārus, lai sniegtu vadlīnijas un informāciju par drošu ūdenssaimniecības pakalpojumu nodrošināšanu ārkārtas apstākļos, piemēram, avārijās vai dabas katastrofās. Šajos semināros tika pievērsta uzmanība nepārtrauktības plānošanai un sadarbībai ar dažādām valsts institūcijām, iesaistot dalībniekus no vairākām ministrijām un drošības dienestiem, tādējādi aptverot arī kibernetikas jautājumus ūdenssaimniecībā⁴³.</p>
A2.1. Veikt bebru aizsprostu inventarizāciju.	2027. g.	<u>Nav uzsākts</u>
A2.2. Veikt bebru aizsprostu nojaukšanu.	2027. g.	<p><u>Tiek pildīts</u></p> <p>Bebru aizsprosti tiek nojaukti upju sakopšanas talku ietvaros. Piemēram, 2023. g. oktobrī tika organizēta talka, lai atjaunotu Auces upes tecējumu, savukārt 2024. g. augustā tika rīkota talka Zaņā. Lielu ieguldījumu talku rīkošanā sniedz Life GoodWater IP projekts.</p>
A2.3. Veikt izpēti par polderu darbības ietekmi uz ūdeņu kvalitāti.	2027. g.	<p><u>Izpildīts daļēji</u></p> <p>Daļēji novērtējums veikts projekta LIFE GoodWater IP ietvaros – polderu darbības ietekmes novērtēšanai sagatavots sociālekonomiskās ietekmes novērtējums Lubāna ezeram un Papes ezeram pieguļošajos polderos (Zvidzianas un Dziļlaunes polderi pie Lubāna ezera un Papes polderis pie</p>

43 <https://www.lwwwa.lv/udenssaimniecibas-pakalpojumu-drosiba-arkartas-apstaklos-updaa/> Skatīts 15.12.2024.

Pasākums	Izpildes termiņš	Informācija par izpildi 2024. gadā
		<p>Papes ezera)⁴⁴. Tomēr novērtējuma gatavošanas laikā nebija pieejami pilnvērtīgi monitoringa dati, kas palīdzētu novērtēt polderu ietekmi uz ūdeņu kvalitāti. Otrs pētījums projekta LIFE GoodWater IP ietvaros veikts Papes ezerā un tā ietekās, tostarp vērtējot fizikāli ķīmiskos parametrus (2023. g. monitoringa dati), kas arī tikai daļēji nosedz izpētes aspektus.</p> <p>2024. g. ir sagatavots un iesniegts projekta pieteikums LIFE programmā, kurā viena no paredzētajām aktivitātēm ir polderu darbības ietekmes uz ūdeņu ekoloģisko kvalitāti novērtējums.</p>
A2.4. Tehnisko vadlīniju izstrāde laterālās nepārtrauktības nodrošināšanai riska ŪO ārpus ĪADT.	2027. g.	<u>Nav uzsākts</u>
A2.5. Veikt izpēti ĪADT par tehnisko pasākumu piemērotību un piemērošanu riska ŪO hidromorfoloģisko pārveidojumu ietekmes mazināšanai.	2027. g.	<p><u>Uzsākts</u></p> <p>2024. g. decembrī LU MDZF BI Hidrobioloģijas laboratorijas pētnieki sadarbībā ar Dabas aizsardzības pārvaldi uzsāka darbu LVFAFA atbalstītā projektā “Novērtējuma un pārvaldes rekomendāciju izstrāde stipri pārveidotiem ūdensobjektiem”. Projekta laikā tiks izstrādāts bentisko bezmugurkaulnieku paraugu ievākšanas un apstrādes, kā arī makrofitu novērtējuma metodikas apraksts stipri pārveidotiem ūdensobjektiem. Rezultātā izveidota vērtēšanas metodika un pasākumu programma šādu ūdensobjektu radīto seku mazināšanai⁴⁵. Projekta kopējās izmaksas 49 707 eur.</p>
A3.1. Veikt grozījumus Ministru kabineta noteikumos Nr. 418 "Noteikumi par riska ūdensobjektiem" - iekļaut jaunus riska ūdensobjektus un svītrot tos ūdensobjektus, kuri vairs nav klasificējami kā riska ūdensobjekti.	2022. g.	<p><u>Izpildīts</u></p> <p>Grozījumi MK noteikumos veikti 2023. g. 19. decembrī⁴⁶.</p>

⁴⁴ https://www.aktiivs.lv/wp-content/uploads/2024/04/Atskaite_Polderu-socekon-novertejums_2022.pdf Skatīts 15.12.2024.

⁴⁵ <https://lubi.lu.lv/par-mums/zinas/zina/t/100974/> Skatīts 15.12.2024.

⁴⁶ <https://likumi.lv/ta/id/348498-grozijumi-ministru-kabineta-2011-gada-31-maija-noteikumos-nr-418-noteikumi-par-riska-udensobjektiem> Skatīts 15.03.2024.

Pasākums	Izpildes termiņš	Informācija par izpildi 2024. gadā
A3.2. Veikt grozījumus MK noteikumos Nr. 34 (22.01.2002) "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī", nosakot Piesārņojošās darbības atļauju pārskatīšanu, lai operatori praksē ieviestu sajaukšanās zonu noteikšanu.	2022. g.	<u>Izpildīts</u> Grozījumi MK noteikumos veikti 2023. g. 4. aprīlī ⁴⁷
A4.1. Sadarboties ar kaimiņvalstu iestādēm, kas atbild par upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānu izstrādi un īstenošanu.	2027. g.	<u>Tiek pildīts</u> Tiek organizētas tiešsaistes sanāksmes, kurās piedalās LVĢMC, VARAM, Baltijas vides foruma (BEF) pārstāvji un Igaunijas eksperti ar mērķi izstrādāt kopīgu Gaujas apsaimniekošanas plānu. 2024. gada septembrī Lietuvā norisinājās seminārs, kurā piedalījās Igaunijas, Latvijas un Lietuvas vadošie eksperti ūdeņu apsaimniekošanas jomā, lai apmainītos ar pieredzi un zināšanām ūdens kvalitātes un to ietekmējošo slodžu vērtēšanā, kā arī monitoringa jautājumu risināšanā.
A4.2. Modelēšanas sistēmas izstrāde un ieviešana.	2027. g.	<u>Tiek pildīts</u> Izstrādāts SWAT+ modelis biogēnu slodzēm Latvijas teritorijā, tiek veikta modeļa uzlabošana. Notiek ekspertu apmācības tā izmantošanā.
A4.3 Turpināt starpvalstu sadarbību par pārrobežu piesārņojuma samazināšanu un ūdens kvalitātes uzlabošanu, kopīgas monitoringa programmas saskaņošanu un kopīgas ekoloģiskās kvalitātes novērtējumu.	2027. g.	<u>Tiek pildīts</u> 2024. gada septembrī Lietuvā norisinājās seminārs, kurā piedalījās Igaunijas, Latvijas un Lietuvas vadošie eksperti ūdeņu apsaimniekošanas jomā, lai apmainītos ar pieredzi un zināšanām ūdens kvalitātes un to ietekmējošo slodžu vērtēšanā, kā arī monitoringa jautājumu risināšanā.

⁴⁷ <https://likumi.lv/ta/id/340875-grozijumi-ministru-kabineta-2002-gada-22-janvara-noteikumos-nr-34-noteikumi-par-piesarņojoso-vielu-emisiju-udeni>- Skatīts 15.03.2024.

Pasākums	Izpildes termiņš	Informācija par izpildi 2024. gadā
<p>A5.1. Izvērtēt zivsaimniecības un dīķu saimniecības darbības ietekmi uz virszemes ūdeņu kvalitāti un kvantitāti un sekmēt šīs ietekmes samazināšanu:</p> <p>A5.1.1. Sagatavot priekšlikumus papildu regulējumam zivsaimniecības un dīķu saimniecības objektu ietekmes uz ūdeņu vidi samazināšanai;</p> <p>A5.1.2. Īstenot A5.1.1. punktā minētajā pētījumā rekomendētos pasākumus.</p>	2027. g.	<p><u>Izpildīts</u></p> <p>2023. g. LIFE GoodWater IP ietvaros sagatavots ziņojums par akvakultūras ietekmi uz virszemes ūdeņiem un izstrādātās rekomendācijas akvakultūras negatīvās ietekmes uz ūdeņiem novēršanai un priekšlikumi izmaiņām tiesību aktos⁴⁸.</p>
<p>A5.2. Īstenot notekūdeņu dūņu stratēģijā rekomendētos pasākumus attiecībā uz notekūdeņu dūņu apsaimniekošanu, lai nepasliktinātu/uzlabotu ūdeņu stāvokli.</p>	2027. g.	<p><u>Tiek pildīts</u></p> <p>2024. g. 26. martā Ministru kabinets apstiprināja Vides aizsardzības un reģionālās ministrijas (VARAM) virzīto Notekūdeņu dūņu apsaimniekošanas plānu 2024.-2027. gadam. Plāns paredz izveidot dūņu pārstrādes centru tīklu, lai veicinātu ekonomiski pamatotu dūņu pārstrādi.</p> <p>Notekūdeņu dūņu apsaimniekošanas plāna 2024.-2027. gadam ieviešana nodrošinās to, ka pēc vienotiem principiem tiks apsaimniekotas visas Latvijas teritorijā radītās komunālo notekūdeņu attīrīšanas procesā radušās dūņas⁴⁹.</p>
<p>A5.3. Veikt prioritāro un bīstamo vielu skrīningu notekūdeņu izplūdēs.</p>	2024. g.	<p><u>Tiek pildīts</u></p>
<p>A5.4. Pārskatīt piesārņojošās darbības atļaujas, iekļaujot plašāku prioritāro un bīstamo vielu monitoringu gan notekūdeņu izplūdēs, gan augšpus un leļpus izplūdēm, balstoties uz skrīninga rezultātiem.</p>	2026. g.	<p><u>Tiek pildīts</u></p>
<p>A5.5. Veikt sajaukšanās zonu aprēķināšanu.</p>	2027. g.	<p><u>Tiek pildīts</u></p>

⁴⁸ <https://goodwater.lv/projektu-aktivitates/> Skatīts 17.04.2024.

⁴⁹ <https://www.varam.gov.lv/jaunums/varam-notekudenu-dunu-apsaimniekosana-klus-efektivaka> Skatīts 15.12.2024.

Pasākums	Izpildes termiņš	Informācija par izpildi 2024. gadā
A5.6. Veikt regulāru (ikgadēju) informācijas apmaiņu ar Valsts Augu aizsardzības dienestu par pesticīdu lietojumu Latvijā, lai iegūtu precīzāku informāciju par izkliedētajām slodzēm, ko rada pesticīdi.	2027. g., ik gadu	<p><u>Tiek pildīts</u></p> <p>2024. g. tika organizēta LVĢMC un VAAD ekspertu tikšanās, lai izrunātu iespējamo sadarbību informācijas apmaiņas nodrošināšanai. LVĢMC savā rīcībā no VAAD ieguva informāciju par pesticīdu lietojumu, augu aizsardzības līdzekļu lietošanas pārkāpumiem, kā arī datus par mēslotajām platībām un mēslojuma apjomiem, augšņu monitoringa datus. Sadarbību plānots turpināt.</p>
A5.7. Paplašināt monitorējamo Augu aizsardzības līdzekļu sarakstu virszemes ūdeņos, lai iegūtu informāciju par citiem Latvijā lietotiem augu aizsardzības līdzekļiem, kas nav iekļauti prioritāro un bīstamo vielu sarakstos, bet var radīt risku ūdens videi.	2027. g.	<p><u>Tiek pildīts</u></p>
A5.8. Izmantot labākās pieejamās metodes un tehnoloģijas darbību veikšanā ar augu aizsardzības līdzekļiem lauksaimniecībā un mežsaimniecībā.	2027. g.	<p><u>Tiek pildīts</u></p> <p>Lauksaimniecībā un mežsaimniecībā darbībās ar augu aizsardzības līdzekļiem tiek izmantotas metodes un tehnoloģijas atbilstoši katra apsaimniekotāja kapacitātei un pieejamajām tehnoloģijām. Attiecīgo normatīvo aktu prasību ievērošanu uzrauga Valsts augu aizsardzības dienests.</p>
A5.9. Veikt pētījumu alternatīvu risinājumu izmantošanai centralizēto notekūdeņu attīrīšanā (piemēram, mākslīgie virszemes vai pazemes plūsmas mitrāji).	2027. g.	<p><u>Tiek pildīts</u></p> <p>LIFE GoodWater IP ietvaros rīkots seminārs par to, kā mākslīgos mitrājus integrēt sadzīves notekūdeņu attīrīšanā un tehnoloģiskām iespējām notekūdeņos esošā fosfora attīrīšanai mazajās un decentralizētajās notekūdeņu attīrīšanas iekārtās⁵⁰.</p> <p>Īstenots Life GoodWater "mazo grantu" projekts "Inovācijas ūdens attīrīšanas metodes izmēģinājums piesārņojuma mazināšanai NAI"⁵¹. Veikta inovācijas ūdens attīrīšanas tehnoloģijas "Letonite" filtra (ar Letonite minerālmateriālu) testēšana Ādažu NAI, attīrot notekūdeņus no piesārņojošās vielas fosfora. Projekta rezultāti liecina, ka ar jauno tehnoloģiju izdevies atgūt līdz pat 95%</p>

⁵⁰ <https://goodwater.lv/maksligie-mitraji-ka-nozimigs-notekudenu-attirisanas-faktors/> Skatīts 15.12.2024.

⁵¹ <https://www.lwwwa.lv/adazos-sekmigi-testeta-latvija-radita-inovativa-tehnologija-fosfora-atgusanai-no-notekudeniem/> Skatīts 15.12.2024.

Pasākums	Izpildes termiņš	Informācija par izpildi 2024. gadā
		<p>vērtīgās barības vielas – fosfora no notekūdeņiem, ko tālāk var izmantot lauksaimniecības vajadzībām kā augsnes mēslojumu. Izmēģinājuma rezultātā iegūts arī tehnoloģiskais novērtējums, uz kura pamata izstrādātas rekomendācijas jaunās “Letonite” filtra tehnoloģijas turpmākai pielietošanai ūdens attīrīšanā citās ūdens saimniecībās. (izmaksas 7858,96 eur (bez PVN), īstenotājs SIA “P-Agro Minerals” sadarbībā ar partneriem – SIA “Ādažu ūdens” un biedrību “CLEANTECH LATVIA”, noslēdzies 2024. g.)</p> <p>Īstenots Life GoodWater "mazo grantu" projekts "Balvu pilsētas NAI “Salmaņi” biodiķu ūdens kvalitātes uzlabošanas veicināšanas pasākumi". Projekta ietvaros Balvu pilsētas NAI “Salmaņi” vienā no biodiķiem 2024. gada pavasarī tika uzstādītas ar dažādiem augiem apstādītas trīs peldošās salas – viena 4 m2 liela (2 m x 2 m) un divas salas 2 m2 katra (2 m x 1 m). Peldošās salas ir veidotas no īpašā struktūrā savienotas plastmasas, kas veido matricas struktūru. Salas struktūra ir līdzīga sūklim un veido plašu iekšējo virsmu. Materiāls ir izturīgs, dabai draudzīgs un noturīgs pret UV starojumu. Salas ir apstādītas ar aptuveni 18 augiem uz 1 m2, veidojot augu paklāju no tādiem augiem kā ūdens ceļmallapa, purva klingerīte, dīķa grīslis, niedru kanāriju zāle, ūdens neaizmirstule, mazā šķēpzāle u. c. Peldošās salas biodiķī ir noenkurotas (izmaksas 5655 eur (bez PVN), īstenotājs Balvu novada pašvaldības aģentūra “SAN-TEX” kopā ar Balvu un Kubula pagasta pārvaldi).</p>
A6.1. Veikt novērtējumu par barības vielu izskalošanos no augsnes aramzemēs, lai definētu vides izmaksu segšanas līmeni augkopībā.	2024. g.	<u>Nav uzsākts</u>
A6.2. Veikt novērtējumu par ūdens ieguves apjoma robežvērtības (10m ³ /dienā) lieluma pietiekamību, lai novērtētu izmaksu segšanas līmeni (siltumnīcu laistīšanai, lauksaimniecības dzīvnieku dzirdīšanai).	2024. g.	<u>Nav uzsākts</u>
A6.3. Izstrādāt novērtējumu un mehānismu mežsaimniecības sektora radīto biogēno slodžu vides izmaksu segšanai.	2024. g.	<u>Nav uzsākts</u>

Pasākums	Izpildes termiņš	Informācija par izpildi 2024. gadā
A6.4. Veikt analīzi un novērtējumu par vides izmaksu segšanas līmeņa pietiekamību mazo hidroelektrostaciju radītās hidromorfoloģiskās slodzes mazināšanai.	2024. g.	<p><u>Izpildīts daļēji</u></p> <p>2023. g. tika veikts Zivju fonda finansēts projekts “Metodikas izstrāde upju aizsprostu vides, sociālo un ekonomisko ietekmju novērtēšanai” (SIA Aktiivs sadarbībā ar LVĢMC un BIOR) (Zivju fonda finansējums 9 801 eur). Izstrādāta metodika upju aizsprostu vides, sociālo un ekonomisko ietekmju novērtēšanai un veikta sākotnējā testēšana. Noorganizētas divas ekspertu sanāksmes⁵².</p> <p>2024. g. LVĢMC uzsācis LVAf finansētu projektu "Datu ieguves pētījumu veikšana un nacionālās metodikas izstrāde upju aizsprostu radīto slodžu samazināšanas pasākumu sociālekonomiskai novērtēšanai un izmaksu-efektīvu pasākumu pamatošanai".</p>
A6.5. Veikt vides izmaksu aprēķinu tūrisma un rekreācijas nozares radītajam piesārņojuma riskam.	2025. g.	<u>Nav uzsākts</u>
A6.6. Veikt vides izmaksu aprēķinu pretplūdu aizsardzības būvju radītajai hidromorfoloģisko slodžu ietekmei.	2024. g.	<u>Nav uzsākts</u>

⁵² <https://bior.lv/lv/upju-aizsprostu-metodika> Skatīts 15.12.2024.

2.2. Nacionāla mēroga papildu pasākumu ieviešanas progress (pazemes ūdeņi)

Nacionāla mēroga papildu pasākumi ir iedalīti rīcības virzienos:

- A1 – aktīvi informēt sabiedrību un interešu grupas par upju baseinu apsaimniekošanu, iesaistīt tos ūdeņu apsaimniekošanas un aizsardzības pasākumos;
- A3 – papildināt normatīvos aktus un plānošanas dokumentus ar nosacījumiem un informāciju par ūdens resursu apsaimniekošanu un aizsardzību;
- A4 – dažādas darbības upju baseinu apsaimniekošanas plānu kvalitātes uzlabošanai;
- A5 – samazināt dažādu slodžu radīto ietekmi uz ūdeņu stāvokli;

Izvirzītie **nacionālā mēroga papildu pasākumi** lielākoties ir izpildīti pilnībā vai izpildīti daļēji. Informācija par nacionāla mēroga papildu pasākumu izpildi iekļauta 2.2.1. tabulā.

2.2.1. tabula. Nacionāla mēroga papildu pasākumu izpilde 2022.–2024. gadā (pazemes ūdeņi)

Pasākums	Izpildes termiņš	Informācija par izpildi 2024. gadā
<p>A1.1. Īstenot kampaņas (t.sk. apmācību seminārus) ūdens ieguves operatoru kompetences pilnveidošanai.</p>	<p>2027. g., ik gadu</p>	<p><u>Tiek pildīts</u></p> <p>Latvijas Ūdensapgādes un kanalizācijas uzņēmumu asociācija (LŪKA) regulāri rīko seminārus un apmācības ūdenssaimniecības speciālistu profesionālo pilnveidi. Piemēram, 2023.gadā tika organizēts seminārs par ūdenssaimniecības pakalpojumu drošību ārkārtas apstākļos; tāpat arī 2024.gadā organizētas apmācības ūdenssaimniecības speciālistiem par kvalitatīvu produktu un veidgabalu izvēli un pielietojumu inženierkomunikāciju tīklos. 2023.g. novembrī Veselības inspekcija sadarbībā ar atvijas Pašvaldību savienība (LPS) un LŪKA organizēja informatīvu semināru ūdens piegādātājiem un pašvaldību pārstāvjiem par jaunās dzeramā ūdens direktīvas (2020/2184) prasībām.</p>
<p>A1.2. Veicināt sabiedrības izpratni par pazemes ūdeņu aizsardzību un cilvēka saimniecisko darbību radīto negatīvo ietekmi uz pazemes ūdens resursiem un saistītajām ekosistēmām</p>	<p>2027. g., ik gadu</p>	<p><u>Tiek pildīts</u></p> <p>Pasākuma aktivitātes pamatā īstenotas ar projektu starpniecību.</p> <p>No 2020.-2023.gadam tika ieviests projekts “<i>Eiropas Savienībā integrēta sistēma pārrobežu pazemes ūdens resursu un antropogēno risku apsaimniekošanai</i>” (EU-WATERRES) ar mērķi - palielināt valsts iestāžu spēju pārvaldīt pārrobežu pazemes ūdens resursus, izveidojot integrētu informācijas platformu, ieviešot jaunus datu analīzes rīkus un risinājumus koordinētai pārvaldībai un integrētai pazemes ūdeņu aizsardzībai.</p> <p>2023. gada 10. oktobrī LŪKA un Valsts reģionālās attīstības aģentūra noslēdza līgumu par projekta “<i>Vides apziņas veicināšana par atbildīgu dzeramā ūdens resursu izmantošanu</i>”, Nr. 1-08/100/2023. Tā mērķis ir īstenot informatīvi izglītojošas aktivitātes sabiedrisko ēdināšanas pakalpojumu sniedzēju, dažādu izglītības iestāžu un publiskā sektora pārstāvju izpratnes par atbildīgu dzeramā ūdens resursu izmantošanu veidošanai un celšanai.⁵³</p>

⁵³ <https://www.lwwwa.lv/ar-kustibas-u-vitamins-seminaru-ciklu-nosledzas-projekts-par-atbildigu-dzerama-udens-resursu-izmantosanu/> Skatīts 15.12.2024.

Pasākums	Izpildes termiņš	Informācija par izpildi 2024. gadā
		2024.gadā uzsākts Projekts <i>Publiskā un privātā partnerība upju un mitrāju kā zili zaļās infrastruktūras atjaunošanai un saglabāšanai</i> (RIWET). RIWET projekts koncentrējas uz valsts, sociālo un privāto partnerību, lai palielinātu vietējo kopienu ieguldījumu upju un mitrāju atjaunošanā un pārvaldībā. ⁵⁴
A3.1. Veikt grozījumus MK noteikumos Nr.92, kas paredz operatoram ievākt pazemes ūdeņu paraugus atbilstoši Latvijas standarta LVS ISO 5667-5:2007 prasībām, t.sk. precizēt nosacījumus ūdens līmeņu mērījumu veikšanai	2024.g.	<u>Nav veikts</u>
A4.1. Uzlabot monitoringa tehnisko aprīkojumu pazemes ūdeņu atradnēs (nodrošināt automātiskos ūdens līmeņu mērījumus)	2027.g.	<u>Tiek pildīts</u> Pēc LVĢMC un VVD ierosinājumiem, operatori periodiski veic ūdens ieguves urbumu apsaistes modernizāciju un aprīko urbumus ar automātiskajiem ūdens līmeņu devējiem, lai izpildītu pazemes ūdeņu atradnes pasēs nosacījumus.
A4.2. Valsts pazemes ūdeņu monitoringa tīkla urbumu tehniskā stāvokļa novērtēšana, staciju aprīkošana – tiešsaistes datu pārraides nodrošināšana pazemes ūdens (prioritāri gruntsūdens) līmeņu uzraudzībai un prognozēšanas rīka izstrādes vajadzībām, kā arī monitoringa tīkla kvalitātes uzturēšana	2027.g.	<u>Tiek pildīts</u> 2023.gadā monitoringa stacijas “Baltezers” 7 urbumi tika aprīkoti ar automātisko līmeņu mērierīcēm, kā arī atsevišķiem urbumiem veikta urbuma galvas apsaistes rekonstrukcija. Valsts pazemes ūdeņu monitoringa tīkla kvalitātes uzlabošanas nolūkos, 2022. un 2023.gadā tika ierīkoti 75 jauni monitoringa urbumi. Tie tika aprīkoti ar automātisko līmeņu mērīšanu un tiešsaistes datu pārraides nodrošināšanu.
A4.3. No pazemes ūdeņiem atkarīgo sauszemes ekosistēmu un ar pazemes ūdeņiem saistīto saldūdens ekosistēmu metodiku pielāgošana, kā arī harmonizācija ar Lietuvas pieeju	2024.g.	<u>Daļēji izpildīts</u> Pārskata periodā veikta no pazemes ūdeņiem atkarīgo sauszemes ekosistēmu (PŪASE) un ar pazemes ūdeņiem saistīto saldūdens ekosistēmu (PŪSSE) identificēšanas un novērtēšanas metodiku unificēšana, ņemot vērā realizēto

⁵⁴ <https://www.lu.lv/zinatne/programmas-un-projekti/starptautiskas-programmas-un-projekti/eiropas-teritorialas-sadarbibas-un-interreg-projekti/2021-2027-gads/publiska-un-privata-partneriba-upju-un-mitraju-ka-zili-zalas-infrastrukturas-atjaunosanai-un-saglabasanai-riwet/> Skatīts 15.12.2024.

Pasākums	Izpildes termiņš	Informācija par izpildi 2024. gadā
		projektu (GroundEco, WaterAct un Ekosistēmas) rezultātus. Harmonizācija ar Lietuvas pieeju nav veikta.
A4.4. Izstrādāt rīku vai pieeju pazemes ūdeņu papildināšanās noteikšanai, kas nepieciešams, lai noteiktu pazemes ūdeņu kvantitatīvo stāvokli	2026.g.	<p><u>Uzsākts</u></p> <p>2025.gadā ar LVAf atbalstu paredzēts īstenot projektu, kura ietvaros RTU Vides modelēšanas centrs veiks Latvijas hidroģeoloģiskā modeļa (LAMO4) aktualizēšanu un pazemes ūdeņu bilances novērtēšanu, pazemes ūdensobjektu kvantitatīvā stāvokļa novērtēšanas uzlabošanai .</p>
A4.5. Veicināt pazemes ūdeņu pētījumus, kas nodrošinātu zinātniski pamatotas informācijas (datu un zinātības) ievākšanu, uzturēšanu un atjaunošanu, kā arī ļautu pieņemt datus balstītus lēmumus (piemēram, EK Pazemes ūdeņu darba grupas Novērojamo vielu monitorings (“Watch List”), virszemes – pazemes ūdeņu ekosistēmu sasaiste, Dzeramā ūdens direktīvas ieviešana un novērojamo vielu monitorings u.c.)	2027.g.	<p><u>Tiek pildīts</u></p> <p>Pārskata periodā ieviesti vairāki projekti un veikti pētījumi ar mērķi uzlabot pazemes ūdeņu stāvokļa novērtēšanu, iegūt zināšanas un jaunus datus par pazemes ūdeņu situāciju Latvijā un pārrobežu teritorijās.</p> <p>Projektā “<i>Eiropas Savienībā integrēta sistēma pārrobežu pazemes ūdens resursu un antropogēno risku apsaimniekošanai (EU-WATERRES)</i>” tika izstrādāta ģeoinformācijas platforma jeb karšu pārlūks, izveidots hidroģeoloģiskais modelis Latvijas-Igaunijas pārrobežu teritorijai, kā arī novērtēta antropogēnā slodze uz pārrobežu pazemes ūdeņiem. Sadarbībā ar Igaunijas ģeoloģijas dienestu, izveidoti daudzveidīgi kartogrāfiskie materiāli Latvijas-Igaunijas pārrobežu teritorijas hidroģeoloģisko apstākļu raksturošanai.⁵⁵</p> <p>2022.gadā noslēdzās projekts “<i>Vienotu darbību kopums efektīvākai kopējo pazemes ūdeņu resursu apsaimniekošanai</i>” (WaterAct), ar mērķi uzlabot kopīgo pazemes ūdeņu resursu apsaimniekošanas efektivitāti Latvijas-Igaunijas pārrobežu Gaujas-Koivas un Salacas-Salatsi upju baseinu apgabalos, veicot pazemes ūdeņu stāvokļa novērtēšanas pieeju salīdzināšanu, pārrobežu pazemes ūdensobjektu stāvokļa novērtēšanu, kā arī izstrādāta tiešsaistes platforma un uzsākta sabiedriskā avotu monitoringa ieviešana.⁵⁶</p>

⁵⁵ <https://videscentrs.lv/gmc.lv/lapas/eiropas-savieniba-integrata-sistema-parrobezu-pazemes-udens-resursu-un-antropogeno-risku-apsaimniekosanai-eu-waterres> Skatīts 15.12.2024.

⁵⁶ <https://videscentrs.lv/gmc.lv/iebuve/vets/projekts-vienotu-darbibu-kopums-efektivakai-kopejo-pazemes-udenu-resursu-apsaimniekosanai> Skatīts 15.12.2024.

Pasākums	Izpildes termiņš	Informācija par izpildi 2024. gadā
		<p>2024.gadā noslēdzās Latvijas Universitātes veiktais pētījums <i>“Avotu ūdens kvalitātes novērtējums Latvijā”</i>, tapa ar Latvijas vides aizsardzības fonda finansiālo atbalstu. Pētījumā tika aplūkoti Latvijas avotu ūdens kvalitātes pētījuma rezultāti, kurā tika analizēti 58 avotu ūdens paraugi, lai novērtētu to ķīmisko sastāvu, potenciālo piesārņojumu un hidroģeoloģiskos procesus, kas ietekmē ūdens kvalitāti.</p> <p>2023.gadā noslēdzās Rīgas Tehniskās universitātes Vides Modelēšanas centr īstenotais projekts <i>“Latvijas hidroģeoloģiskā modeļa LAMO4 pielietošana piesārņojuma kustības prognozei un analīzei”</i>. Publicēta interaktīva karte, ar kuras starpniecību ir iespējams piekļūt piesārņojuma prognozei izvēlētajā vietā. Projektā apkopotie piesārņojuma kustības modelēšanas rezultāti aktuāli vidi uzraugošiem dienestiem un komersantiem, īpašniekiem, kas ir iesaistīti sanācijas procesā.⁵⁷</p> <p>2024.gadā uzsākts jaunās Dzeramā ūdens direktīvas (2020/2184) ieviešanas process. Uzsākts darbs pie dzeramā ūdens ieguves vietu sateces baseinu identificēšanas un riska novērtēšanas metodiku izstrādes, kā arī automātiskā riska novērtēšanas rīka izveides.</p>
<p>A4.6. Hidroģeoloģisko modeļu izveide:</p> <p>A4.6.1. Konceptuālo modeļu izstrāde visiem pazemes ūdensobjektiem, t.sk riska pazemes ūdensobjektiem un zonām, kas ļautu identificēt dominējošās slodzes un galvenos riskus;</p> <p>A4.6.2. Matemātiskā modeļa izveide ES ūdens politikas prasību, kā arī lokālu vajadzību risināšanai (piem., liela apjoma ūdens ieguves radītās ietekmes vai piesārņojuma izplatības modelēšanai)</p>	2027.g.	<u>Nav uzsākts</u>
A4.7. Ūdens ieguves urbumu, t.sk. spiču, kas	2027.g.	<u>Nav uzsākts</u>

⁵⁷ <https://lvafa.vraa.gov.lv/projektu-materiali/petijumi-izvertejumi-un-citi-dokumenti/2962-latvijas-hidrogeologiska-modeļa-lamo4-pielietosana-piesarnojuma-kustibas-prognozei-un-analizei> Skatīts 15.12.2024.

Pasākums	Izpildes termiņš	Informācija par izpildi 2024. gadā
ierīkoti dziļumā līdz 20 m, kā arī grodu aku reģistra izveide		
<p>A4.8. Pārrobežu sadarbība pazemes ūdeņu apsaimniekošanas jomā:</p> <p>A4.8.1. Turpināt sadarbību ar Lietuvas Ģeoloģijas dienestu</p> <p>A4.8.2. Uzsākt sadarbību ar Igaunijas atbildīgajām institūcijām</p> <p>A4.8.3. Veicināt sadarbību ar Baltkrieviju un Krieviju</p>	2022.–2027.g.	<p><u>Tiek pildīts</u></p> <p>Ik gadu tiek veikta monitoringa datu apmaiņa (pārrobežu monitoringa punktiem) ar Lietuvas ģeoloģijas dienestu, atbilstoši 2016.gadā noslēgtajam divpusējam līgumam.</p> <p>Pārskata periodā īstenoti vairāki sadarbības projekti ar Igaunijas kompetentajām iestādēm (projekti WaterAct un EU-WATERRES) pārrobežu pazemes ūdeņu resursu pārvaldības uzlabošanai. Tāpat arī tiek pārskatīts Latvijas-Igaunijas divpusējais sadarbības līgums pārrobežu ūdeņu aizsardzībai un ilgtspējīgai izmantošanai un tiks izveidota ekspertu darba grupa ar mērķi, sadarboties upju baseinu apsaimniekošanas plānu (UBAP) izstrādes procesā.</p> <p>Nemot vērā ģeopolitisko situāciju pasaulē, ar kaimiņvalstīm, Krieviju un Baltkrieviju, sadarbība pazemes ūdeņu apsaimniekošanā nenotiek.</p>
A5.1. Pazemes ūdeņu aizsargātības novērtējums, kartes izveide (pilnveidojot dabiskās aizsargātības karti, papildinot ar aktuālākajiem datiem par zemes lietojuma veidu un mēslojuma slodzēm, kā arī karsta izplatības apgabaliem)	2027.g.	<u>Nav uzsākts</u>
A5.2. Izstrādāt pieeju pazemes ūdeņu līmeņu tendenču novērtēšanai	2024.g.	<u>Nav veikts</u>
A5.3. Prioritāri veikt lauksaimniecības platībās esošo/neizmantoto urbumu tamponāžu	2027.g.	<p><u>Tiek veikts</u></p> <p>Atbilstoši Ministru kabineta 2011.gada 6.septembra noteikumu Nr.696 " Zemes dzīļu izmantošanas licenču un bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauju izsniegšanas kārtība, kā arī publiskas personas zemes iznomāšanas kārtība zemes dzīļu izmantošanai" 21.punktam, pārtraucot izmantot ūdens ieguves urbumu, pazemes ūdeņu ieguvējam jānodrošina urbuma konservācija vai</p>

Pasākums	Izpildes termiņš	Informācija par izpildi 2024. gadā
		<p>likvidācija. Urbuma likvidācijas akta kopiju komersants nodod Valsts ģeoloģijas fondā.</p> <p>Katru gadu LVĢMC saņem komersantu iesniegtos urbumu likvidācijas aktus. No 2022. - 2024.gadam oficiāli ir likvidēti 79 urbumi. LVĢMC veic atzīmes datu bāzē "Urbumi" (par urbuma likvidāciju), tomēr netiek apkopota informācija par to vai urbums atradies uz lauksaimniecības zemes.</p>
<p>A5.4. Jauno parametru izpēte (skrīnings) pazemes ūdeņos, balstoties uz EK Pazemes ūdeņu darba grupas ietvaros izstrādāto sarakstu ("Watch List"):</p> <p>A5.4.1. veikt datu apkopošanu un analizēšanu par jauno vielu potenciālajiem un faktiskajiem avotiem tieši Latvijā</p> <p>A5.4.2.veikt jauno parametru izpēti (skrīningu), nodrošinot atbilstošu monitoringu un datu uzkrāšanu</p>	2027.g.	<p><u>Tiek pildīts</u></p> <p>No 2021.gada Valsts pazemes ūdeņu monitoringa programmā iekļautas PFAS vielas (uz 2024.gadu – 20 PFAS vielas).</p> <p>Pārskata periodā uzsākts darbs pie farmaceitisko vielu izvērtēšanas. Tika izvērtēti projekta Interreg Latvijas-Lietuvas sadarbības projekta "Farmaceitiskās vielas notekūdeņos – daudzums, ietekmes un iespējas to samazināšanai" (MEDWwater)⁵⁸ rezultāti par aktīvajām farmaceitiskajām vielām notekūdeņos – apkopota informācijas par tām farmaceitiskajām vielām, kuras potenciāli būtu saistošas arī pazemes ūdeņos un, iespējams, nākotnē varētu tikt iekļautas pazemes ūdeņu monitoringa programmā.</p>
<p>A5.5. Nitrātu skrīnings avotos, lauksaimniecības slodzes novērtēšanai:</p> <p>A5.5.1. Jaunu avotu apzināšana, sateces baseinu noteikšana</p> <p>A5.5.2. Nitrātu mērījumu veikšana avotos</p>	2022.–2027.g.	<p><u>Tiek pildīts</u></p> <p>2024.gadā īstenots pētījums "Avotu ūdens kvalitātes novērtējums Latvijā", tapis ar Latvijas vides aizsardzības fonda finansiālo atbalstu. Pētījuma īstenotājs – Latvijas Universitāte. Pētījumā tika aplūkoti Latvijas avotu ūdens kvalitātes rezultāti, kurā tika analizēti 58 avotu ūdens paraugi, lai novērtētu to ķīmisko sastāvu, potenciālo piesārņojumu un hidroģeoloģiskos procesus, kas ietekmē ūdens kvalitāti. Pētījumā tika analizēti pamatjoni, biogēnie elementi, mikroelementi un citi fizikāli ķīmiskie parametri, lai noteiktu ūdens ķīmiskās īpašības un to izmaiņas dažādos avotos. Pētījumā atklājās, ka vairāki no analizētajiem avotiem ir pakļauti piesārņojumam, ko norāda paaugstinātas slāpekļa un fosfora savienojumu koncentrācijas. Īpaši nitrātajiem (NO₃) tika</p>

⁵⁸ <https://videscentrs.lv/gmc.lv/lapas/farmaceutiskas-vielas-notekudenos-daudzums-ietekmes-un-iespejas-to-samazinasanai-lli-527-medwwater> Skatīts 15.12.2024.

Pasākums	Izpildes termiņš	Informācija par izpildi 2024. gadā
		konstatētas ievērojami augstākas koncentrācijas dažos avotos, kas piecos avotos (Ķekavas, Mālpils Vīnakalna, Saules, Poguļankas un Klūnu avotos pārsniedz pazemes ūdeņu robežvērtības (27 mg/l) un Iecavas avotā arī dzeramā ūdens kvalitātes robežvērtību (50 mg/l), liecinot par iespējamu lauksaimniecības darbību vai citu antropogēnu avotu ietekmi. ⁵⁹
<p>A5.6. Jaunās Dzeramā ūdens direktīvas 2020/2184 prasību ieviešana:</p> <p>A5.6.1. Izpratnes par upju sateces baseinu risku novērtēšanu ūdens ieguves vietās (t.sk. literatūras studijas)</p> <p>A5.6.2. Izmēģinājumi pilotteritorijās, sateces baseinu noteikšanai</p> <p>A5.6.3. Veikt jauno parametru izpēti (skrīningu), nodrošinot atbilstošu monitoringu un datu uzkrāšanu</p>	2022.–2027.g.	<p><u>Tiek pildīts</u></p> <p>2024.gadā uzsākts darbs pie jaunās Dzeramā ūdens direktīvas (2020/2184) ieviešanas process. Veikta direktīvas prasību izvērtēšana, informācijas un datu iegūšana, un interpretācija. Veikta arī citu valstu pieredžu un saistīto pētījumu apkopošana; komunikācija un sanāksmes starp iesaistītajām institūcijām. Uzsākts darbs pie dzeramā ūdens ieguves vietu sateces baseinu identificēšanas un riska novērtēšanas metodiku izstrādes, kā arī automātiskā riska novērtēšanas rīka izveides. 2025. gadā paredzēta izstrādāto metodiku aprobācija, izmēģinājumi pilotteritorijās, kā arī dzeramā ūdens ieguves vietu izvēle skrīninga veikšanai, ko plānots veikt 2026.gadā.</p>

⁵⁹ https://lvafa.vraa.gov.lv/faili/materiali/petijumi/2023/85/Avoti_LVAF_2024_parskats.pdf Skatīts 15.12.2024.

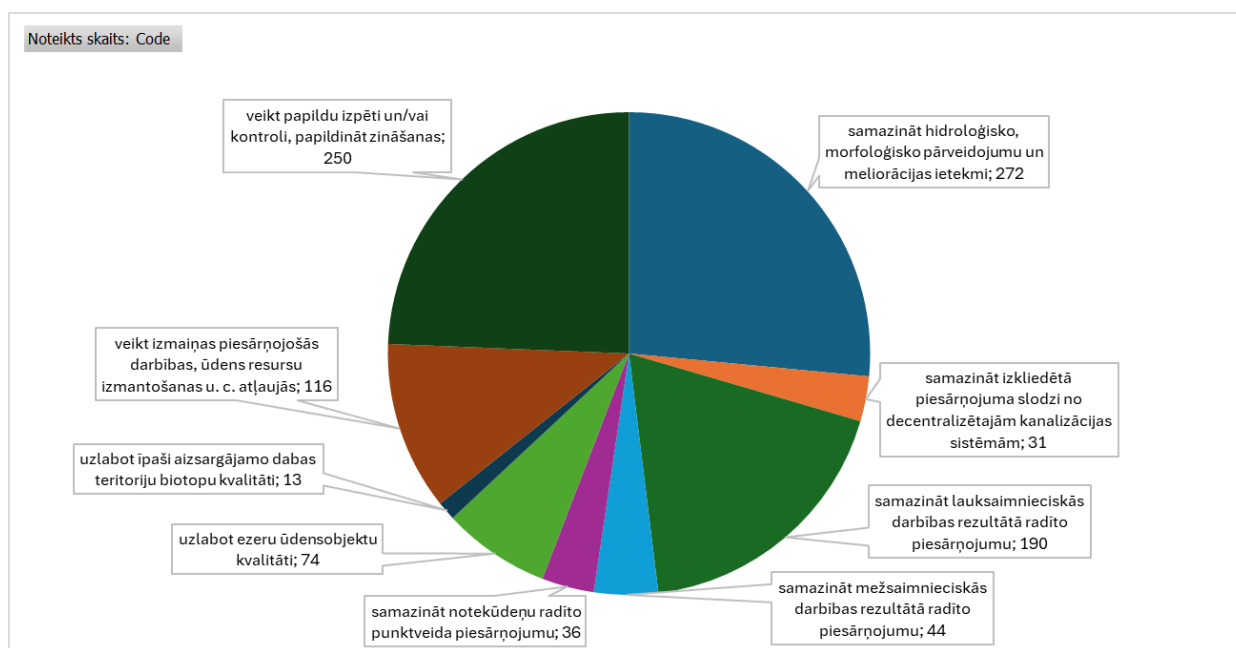
2.3. Papildu pasākumu ūdensobjektu mērogā ieviešanas progress

2.3.1. Papildu pasākumu ūdensobjektu mērogā ieviešanas progress (virszemes ūdeņi)

Papildu pasākumi virszemes ūdeņiem ir sagrupēti 9 rīcības virzienos atkarībā no tā, kāda veida slodzes samazināšanai tie paredzēti, kas aptver visus UBA:

- A1 – samazināt notekūdeņu radīto punktveida piesārņojumu;
- A2 – samazināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radīto piesārņojumu;
- A3 – samazināt mežsaimnieciskās darbības rezultātā radīto piesārņojumu;
- A4 – samazināt izkliedētā piesārņojuma slodzi no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām;
- A5 – samazināt hidroloģisko, morfoloģisko pārveidojumu un meliorācijas ietekmi;
- A6 – uzlabot ezeru ūdensobjektu kvalitāti;
- A7 – veikt papildu izpēti un/vai kontroli, papildināt zināšanas;
- A8 – veikt izmaiņas piesārņojošās darbības, ūdens resursu izmantošanas u. c. atļaujās;
- A9 – uzlabot īpaši aizsargājamo dabas teritoriju biotopu kvalitāti.

272 ŪO izvirzīti pasākumi hidroloģisko, morfoloģisko pārveidojumu un meliorācijas ietekmes mazināšanai, 250 ŪO nepieciešams veikt pasākumus papildu zināšanu ieguves vai kontroles nodrošināšanai, savukārt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radītā piesārņojuma samazināšanai papildu pasākumi izvirzīti 160 ŪO (skat. 2.3.1. attēlu).

2.3.1. attēls. Papildu pasākumi pa rīcības virzieniem un ŪO skaits, kuros tie izvirzīti.

Lai *samazinātu notekūdeņu radīto punktveida piesārņojumu*, visos UBA tika izvirzīti pasākumi, kas saistīti ar notekūdeņu attīrīšanas iekārtu (NAI) efektivitātes uzlabošanu (atbilstoši pirms tam veiktajām izmaiņām Valsts Vides dienesta (VVD) izsniegtajās piesārņojošās darbības atļaujās) un jaunu notekūdeņu attīrīšanas iekārtu izbūvi ar mērķi samazināt notekūdeņu radītā slāpekļa un fosfora punktveida piesārņojuma slodzi. Minēto pasākumu ieviešanas termiņš pasākumu programmās ir noteikts 2027. g.

Lai iegūtu informācija par veikto vai plānoto NAI efektivitātes uzlabošanu (pārbūvi) vai jaunu NAI izbūvi, tika pārskatīti VVD izsniegtie tehniskie noteikumi minētajām darbībām⁶⁰.

⁶⁰ <https://registri.vvd.gov.lv/izsniegtie-tehniskie-noteikumi/> Skatīts 15.12.2024.

Kopumā no 2022. g. līdz 2024. g. novembrim VVD ir izsniedzis 51 tehniskos noteikumus NAI būvniecībai vai pārbūvei, kuru jauda ir pieci m³ diennaktī vai lielāka. Tika pārskatīts, vai šādi noteikumi ir izsniegti pasākumu programmā norādītajām NAI. No pasākumu programmā iekļautajām NAI tehniskie noteikumi NAI izbūvei ir izsniegti (2024. g. 11. aprīlī) Lielvircavas ciema NAI (Jelgavas novads).

Izbūvēt jaunas NAI "LIFE GOODWATER IP" projekta ietvaros pasākumu programmā ir bijis paredzēts Nākotnes ciemā. 2024. gada 23. jūlijā tika noslēgts līgums ar SIA "GL Konsultants" par būvdarbu veikšanu (līguma summa 434 027 eur).

Lai samazinātu lauksaimnieciskās darbības rezultātā radīto piesārņojumu, visos UBA ūdensobjektos, kuros lauksaimniecības radītā slodze novērtēta kā būtiska, tika izvirzīti dažādi pasākumi, kas saistīti ar lauksaimniecības prakšu ieviešanu, kas sekmētu slāpekļa un fosfora noteču samazināšanu (ieviešanas termiņš pasākumu programmās ir noteikts 2027. g.):

- Ierīkot ilggadīgos stādījumus aramzemēs;
- Ieviest konservējošo (minimālo) augsnes apstrādi;
- Samazināt slāpekļa mēslojuma lietojumu (par 20% no normas);
- Izveidot sedimentācijas dīķi (baseinu);
- Ierīkot kontrolēto drenāžu;
- Ierīkot mākslīgo mitrzeni (virszemes vai pazemes);
- Pāriet uz bioloģisko lauksaimniecību;
- Ierīkot buferjoslu gar ūdenstecēm (meliorācijas grāvjiem) 6 m platumā.

Lielākā daļa pašvaldību aptaujas anketās norādīja, ka to rīcībā nav informācijas pār šādu pasākumu ieviešanu.

Ūdensobjektos, kuros kā būtiska slodze tikusi fiksēta lopkopības ietekme, tika izvirzīts pasākums "nodrošināt atbilstošu lopkopības rezultātā radušos kūstmēslu uzglabāšanu, apsaimniekošanu un izmantošanu".

Lai iegūtu informāciju par lauksaimniecības prakšu ieviešanu, kas sekmētu slāpekļa un fosfora noteču samazināšanos LVGMC tika lūdzis Lauku atbalsta dienestu izsniegt telpiskos datus, kuri satur ģeotelpisko informāciju par klientu pieteiktajām lauksaimniecības zemju ģeometrijām un atbalsta veidiem 2022. un 2023. g. balstoties uz sniegtajiem datiem, tika apkopots, kādās platības pieteiktas attiecīgajiem atbalsta maksājumiem: zālāju biotopu apsaimniekošana, bioloģiskā lauksaimniecība, rugāju lauks ziemas periodā, atbalsts par videi un klimatam labvēlīgu lauksaimniecības praksi, augsnes kvalitātes un reakcijas optimizācija (pamatkaļķošana), saudzējošā lauksaimniecības prakse, slāpekļa un amonjaka emisiju, un piesārņojumu mazinošas lauksaimniecības prakses, zālāju saglabāšanas veicināšana, agroekoloģijas prakses bioloģiskās saimniecībās, vidi saudzējošā dārzkopībā, zaļās joslas.

2.3.1.1. tabula. Īstenotās lauksaimniecības ietekmi mazinošās prakses 2022.-2024. gadā

Atbalsta maksājuma veids	Gads	Atbalsta m pieteikt ā platība Daugavas UBA, km2	Atbalsta m pieteikt ā platība Gaujas UBA, km2	Atbalsta m pieteikt ā platība Lielupes UBA, km2	Atbalsta m pieteikt ā platība Ventas UBA, km2	Izmaksātais atbalsta apjoms, milj. eur ⁶¹
Zālāju biotopu apsaimniekošana (BDUZ)	2022	320.6	95.6	41.9	98.4	4.8
Zālāju biotopu apsaimniekošana (BDUZ)	2023	361.3	107.8	46.9	96.9	maksā 2024. g., nav apkopots
Bioloģiskā lauksaimniecība (BLA)	2022	1752.2	728.1	219.2	529.5	32.57
Bioloģiskā lauksaimniecība (BLA)	2023	1812.2	738.4	226.9	547.7	17.4
Rugāju lauks ziemas periodā (RLZP)	2022	639.0	245.5	119.5	183.6	7
Ekoshēmas atbalsts par videi un klimatam labvēlīgu lauksaimniecības praksi (EKO1)	2023	2700.6	1088.4	2260.8	2454.2	maksā 2024. g., nav apkopots
Ekoshēmas atbalsts par ekoloģiski nozīmīgu platību (EKO2)	2023	700.3	233.4	221.6	308.4	maksā 2024. g., nav apkopots
Papildatbalsts par augsnes kvalitātes un reakcijas optimizāciju (EKO2.1)	2023	1587.3	528.4	1567.2	1500.1	maksā 2024. g., nav apkopots
Ekoshēmas atbalsts par saudzējošu lauksaimniecības praksi (EKO4)	2023	1320.6	710.7	1639.3	1390.3	maksā 2024. g., nav apkopots
Ekoshēmas atbalsts par slāpekļa un amonjaka emisiju, un piesārņojumu mazinošas lauksaimniecības praksēm (EKO5)	2023	1773.4	769.0	278.6	607.5	maksā 2024. g., nav apkopots
Ekoshēmas atbalsts par zālāju saglabāšanas veicināšanu (EKO6)	2023	1781.4	727.1	218.2	550.6	maksā 2024. g., nav apkopots
Ekoshēmas atbalsts par agroekoloģijas praksi bioloģiskās saimniecībās (EKO7)	2023	18.3	10.7	27.5	11.4	maksā 2024. g., nav apkopots
Zaļās joslas (ZJ)	2023	509.6	175.2	506.2	264.3	maksā 2024. g., nav apkopots

⁶¹ Lauku atbalsta dienests. 2022. un 2023. gada pārskati. Pieejams <https://www.lad.gov.lv/lv/gada-publiskie-parskati> Skatīts 15.12.2024.

Atsevišķos ūdensobjektos bija paredzēts ieviest papildu pasākumus lauksaimniecības zemju teritorijās biogēnu slodzes samazināšanai "LIFE GOODWATER IP" projekta ietvaros. 2.3.2.2. tabulā apkopota informācija par projekta ietvaros veiktajiem pasākumiem lauksaimniecības ietekmes mazināšanai attiecīgajos ūdensobjektos.

2.3.1.2. tabula. **Life GoodWater projekta ietvaros veiktie pasākumi lauksaimniecības ietekmes mazināšanai**

ŪO nosaukums	ŪO nosaukums	Veiktās darbības	Gads
LVG337	Aģe	1) Toras upes piekrastes mežu joslā 2 km garumā samazināts eglu īpatsvars. Upes piekrastes mežaudzes dažādošanai iestādīti vairāk kā 7 tūkstoši lapukoku stādi (ozoli, bērzi, melnalkšņi, kļavas). Izrakti 4 dažāda veida sedimentācijas dīķi. Uzstādīti koka tiltiņi upes šķērsošanai un atpūtas brīžiem ierīkots soliņš. 2) Uzsākta Aģes upes uzlabošana: 2024 .g. jūnija beigās Aģes upē tika uzsākti darbi, lai būvētu videi draudzīgu meliorācijas sistēmu elementus. Tur top mākslīgā mitrzone kā labās prakses demonstrējumu vieta (lielākā Latvijā). Darbu ietvaros ir paredzēts Aģes upes tecējumu atjaunot vismaz 3.9 km garumā. Šie darbi paredz veikt dažādus labiekārtošanas pasākumus, tostarp ierobežojot lieko apaugumu, veicot bebru būvēto aizsprostu nojaukšanu, 4 zivju nārsta vietu ierīkošanu, upes gultnes pārtīrīšanu un substrāta nomaiņu, kā arī sedimentācijas baseinu izbūvi. Lai veicamo darbu laikā neveidotos būtisks uzduļķojums un suspensijas plūsma, uzsākot gultnes pārtīrīšanu, tiks ierīkots arī ģeotekstila vairogs.	1) 2023.-2024. g.; 2) 2024.-2025. g.
LVL117SP	Auce_2	Uzsākta projektēšana videi draudzīgu elementu izveidei	uzsākts 2024. g.
LVL118	Auce_1	Uzsākta projektēšana videi draudzīgu elementu izveidei	uzsākts 2024. g.
LVV045	Ēda_1	Projektēšana mitrāja izbūvei; būvniecība izsludināta šobrīd	uzsākts 2024. g.
LVV094	Slocene_1	Valsts nozīmes ūdensnoteku Slocene atjaunošana hidromorfoloģisko pārveidojumu ietekmes mazināšana. Izveidots viens mākslīgais mitrājs. Novadgrāvjos, pirms ietekas Slocenē, izveidoti sedimentācijas baseini, kuri veiks papildus ūdens piesārņojuma samazināšanu un uzduļķojuma izgulsnēšanos.	2023. g.
LVV142	Vašleja	Izveidots mākslīgais mitrājs, kas stimulēs ūdens pašattīrīšanās procesu norisi.	2023. g.
LVG264DA	Aģe_1	1) Mazupītes uzlabošana (Aģes pieteka) Veiktās darbības: meliorācijas ietekmes mazināšana - cilvēku veidoto akmeņu krāvumu nojaukšana un pārbūve, mākslīgu straujteču – zivju nārsta vietu izveidošana, liellopu ietekmes samazināšana (govju dzirdināšanas vietas un brasla izveidošana), piesērējuma izrakšana un 3 sedimentācijas baseinu izveidošana. 2) Aģe Akmeņu krāvuma augstuma mazināšana.	1) 2023. g. 2) 2024.-2025. g.

Lai samazinātu mežsaimnieciskās darbības rezultātā radīto piesārņojumu, tika plānoti pasākumi:

- Ierīkot meža piekrastes aizsargjoslu (buferjoslu) 15 m platumā;

- Izveidot maksimālās plūsmas kontroles dambi ar mazāk intensīvu piemērošanu (1-3 objekti);
- Ierīkot virszemes filtrācijas platību;
- Ierīkot sedimentācijas dīķi (baseinu).

Lielākā daļa pašvaldību aptaujas anketās norādīja, ka to rīcībā nav informācijas pār šādu pasākumu ieviešanu pašvaldību teritorijā. Dažos ūdensobjektos, kuros izvirzīti pasākumi mežsaimnieciskās ietekmes mazināšanai, veikti vai plānoti meliorācijas uzlabošanas darbi, līdz ar to var pieņemt, ka tie sniedz uzlabojumus mežsaimnieciskās darbības ietekmes mazināšanai (skat. 2.3.1.3. tabulu).

2.3.1.3. tabula. **Meliorācijas uzlabošanas darbi 2022. – 2027. gadā**

ŪO kods	ŪO nosaukums	Aktivitāte
L129DA	Misa_3	Meža meliorācijas sistēmas "Cenas upe" atjaunošana Paredzētās darbības ietvaros plānota esošas meža meliorācijas sistēmas pārbūve ~654 ha platībā, veicot apauguma novākšanu grāvju trasēs, esošo grāvju pārtīrīšanu ~40 km garumā, izraktā piesērējuma izlīdzināšanu grāvju atbērtņēs, esošo caurteku atjaunošanu vai pārbūvi.
D451DA	Bolupe_2	Valsts nozīmes ūdensnotekas Bolupe, meliorācijas kadastra numurs 4254:01, pik.88/00-358/00, atjaunošana.
L138	Smakupe (Podzīte)	Jāņupes, valsts nozīmes ūdensnotekas, meliorācijas kadastra apzīmējums 38442:01, posma ~pik.133/50-135/70 tīrīšana
E070	Mezītis	Meža meliorācijas sistēmas "Sitas" (306 ha) pārbūve
D455	Sīta	Meža meliorācijas sistēmas "Sitas" (306 ha) pārbūve

Aģes ūdensobjektos bija paredzēts ieviest papildu pasākumus mežsaimniecības zemju teritorijās biogēnu slodzes samazināšanai "Life GoodWater IP" projektā ietvaros, par kuru ieviešanu informācija sniegta, apskatot pasākumus lauksaimniecības ietekmes mazināšanai 2.3.1.1. tabulā.

Lai samazinātu izkliedētā piesārņojuma slodzi no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām, tika izvirzīti 2 pasākumi:

- kontrolēt decentralizētās kanalizācijas sistēmas un veikt atbilstošu apsaimniekošanu;
- samazināt izkliedēto biogēnu slodzi tūrisma mītnēs, kempingos un rekreācijas teritorijās.

Informācija par minēto pasākumu izpildi tika iegūta no pašvaldību iesniegtajām atbildēm aptaujas anketās. Izvērtējot pašvaldību iesniegtās atbildes, secināms, ka visās pašvaldībās, kuru teritorijās ir ūdensobjekti, kuros izvirzīts pasākums "kontrolēt decentralizētās kanalizācijas sistēmas un veikt atbilstošu apsaimniekošanu", pasākums tiek pildīts.

Trūkst informācijas par to, vai veiktas darbības tūrisma mītnu, kempingu un rekreācijas teritoriju radītās biogēnu slodzes novēršanai, par kuru ieviešanu atbildīgas ir privātpersonas, līdz ar to ne vienmēr šāda informācija ir publiski pieejama vai pašvaldību līmenī šāda informācija ir zināma.

Lai samazinātu hidroloģisko, morfoloģisko pārveidojumu un meliorācijas ietekmi, tika izvirzīti pasākumi šķēršļu uz upēm ietekmes mazināšanai (zivju ceļu izbūve, caurteku pielāgošana, ekoloģiskā caurplūduma aprēķināšana un ieviešana, aizsprostu nojaukšana, vadlīniju sagatavošana un ieviešana HES darbībai kaskādēs) un taisnoto upju posmu dabiskuma atjaunošanai.

2024. g. 15. aprīlī Lauku atbalsta dienests izsludināja projektu iesniegumu pieņemšanu (līdz 2024. g. 15. maijam) Eiropas Savienības Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fonda (EJZAF) un Programmas zivsaimniecības attīstībai 2021. – 2027. g. pasākuma "Zivju dzīvotņu kvalitātes uzlabošana". Pasākumā tika atbalstītas darbības Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas upes baseinu apgabalā apsaimniekošanas un plūdu riska pārvaldības plānos 2022.–2027. gadam identificētajos prioritārajos zivju migrācijas šķēršļos. Pirmās kārtas pieejamais publiskais finansējums ir 2 milj. eur. Tika iesniegti 2 pieteikumi, pretendējot kopumā uz 1 119 615,53 eur. Projektu pieteikumu otrā kārtā norisinājās no 2024. g. 2. sept. līdz 31. oktobrim, kurā tika iesniegts 1 pieteikums (401 849,72 eur)⁶².

Atsevišķos ūdensobjektos veikt papildu pasākumus hidromorfoloģisko pārveidojumu ietekmes samazināšanai, aprēķināt ekoloģisko caurplūdumu mazajās HES, kā arī izbūvēt zivju ceļu bijis paredzēts "Life GoodWater IP" projekta ietvaros.

Izbūvēt zivju ceļu bijis paredzēts ūdensobjektā G264DA Aģe_1. Attiecīgajai HES ir veikta izpēte, sagatavota skice zivju ceļam. Zivju ceļa projektēšanu un būvniecību bija plānojuši īstenot Limbažu novada pašvaldība, tomēr HES īpašnieka iebildumu dēļ pasākums netiek ieviests. Iepriekš plānotā zivju ceļa vietā LVGMC projekta ietvaros projektēs zivju ceļu un Ropažu novada pašvaldība būvēs zivju ceļu Ropažos, uz Lielās Juglas upes (D405). 6 ūdensobjektos projekta "Life GoodWater IP" ietvaros aprēķināts ekoloģiskais caurplūdums mazajās HES.

Lai uzlabotu ezeru ūdensobjektu kvalitāti, tika paredzēti pasākumi papildu informācijas ieguvei kā arī praktisku darbību ieviešanai:

- Veikt biomanipulāciju ezerā;
- Īstenot virsūdens augāja fragmentāciju (pļaušanu);
- Veikt biotopu atjaunošanas pasākumus;
- Uzturēt optimālu ūdens līmeni;
- Veikt pētījumu par Sološu ezeram piemērotiem pasākumiem hidromorfoloģisko apstākļu uzlabošanai;
- Veikt pētījumu par ezera sadalošā iedambējuma funkcionalitāti un nozīmi optimāla ūdens līmeņa nodrošināšanai;
- Veikt izpēti par optimāla ūdens līmeņa atjaunošanas un uzturēšanas iespējām;
- Veikt pētījumu par Mazā Subates ezera un Lielā Subates ezera hidroloģisko sasaisti un savstarpējām ietekmēm attiecībā uz biogēnu slodzēm;
- Izstrādāt saskaņotu apsaimniekošanas un ekoloģiskās kvalitātes uzlabošanas pasākumu programmu pārrobežas ezeriem;
- Turpināt izpēti par klimata pārmaiņu ietekmi uz Puzes ezera (E019) ekoloģisko stāvokli un iespējām to uzlabot.

No šajā rīcības virzienā iekļautajiem pasākumiem izpildīti ir divi. Saskaņota apsaimniekošanas un ekoloģiskās kvalitātes uzlabošanas pasākumu programma pārrobežas ezeriem⁶³ sastādīta Interreg Lat-Lit projekta "TRANSWAT" ietvaros.

Saukas ezerā pasākumus ekoloģiskās kvalitātes uzlabošanai bija paredzēts ieviest "Life GoodWater IP" projekta ietvaros. Šī pasākuma izpildei 2024. g. ir uzsākta projektēšana mākslīgā mitrāja izbūvei uz Kļauces upes.

⁶² <https://www.lad.gov.lv/lv/katalogs/zivju-dzivotnu-kvalitates-uzlabosana> Skatīts 15.12.2024.

⁶³ https://2014-2020.latlit.eu/wp-content/uploads/2020/04/Deliverable_T3_2_2_Harmonized_programme_of_measures-1.pdf Skatīts 15.12.2024.

Lai veiktu papildu izpēti un/vai kontroli, papildināt zināšanas, tika plānoti tādi pasākumi kā papildu izpēte slodžu noskaidrošanai, apsaimniekošanas plānu sagatavošana un dažādu vielu monitoringa veikšana. Ir vērojams pasākumu izpildes progress attiecībā uz monitoringa veikšanas pasākumiem. Atbilstoši pasākumu programmā izvirzītajiem pasākumiem un attiecīgajiem ūdensobjektiem, monitorētas tādas vielas kā heptahloro, fenolu indekss, fluorantēns, antracēns, dzīvsudrabs, PFOS, tributilalva (virszemes ūdeņos), fluorantēns, tributilalva, PFOS (notekūdeņos), kā arī veikts zivju ķīmiskais monitorings.

Pasākumu programmā tika iekļauti pasākumi veikt izmaiņas piesārņojošās darbības, ūdens resursu izmantošanas u. c. atļaujās:

- Pārskatīt NAI operatoriem izsniegtās piesārņojošās darbības atļaujas, veikt izmaiņas atļautajos piesārņojošo vielu novadīšanas apjomos;
- Noteikt atbilstošas ekoloģiskā caurplūduma prasības, veikt izmaiņas HES izsniegtajā ūdens resursu lietošanas atļaujā;
- Noteikt atbilstošas prasības HES saskaņotai darbībai kaskādēs, vadoties pēc HES kaskāžu darbības vadlīnijām;
- Veikt izmaiņas uzņēmuma SIA “Liepājas kuģu būves rūpnīca” piesārņojošās darbības atļaujā attiecībā uz tributilalvas emisijām vidē, ja fiksēta šāda nepieciešamība.

Minētie pasākumi nav veikti⁶⁴.

Lai uzlabotu īpaši aizsargājamo dabas teritoriju biotopu kvalitāti, tika paredzēti tādi pasākumi, kā koku sagāzumu likvidēšana, atkritumu izvākšana, zemsedzes struktūras uzlabošana, papildu izpētes veikšana ezera aizaugšanas iemeslu noskaidrošanai, par kuru ieviešanu atbildīga ir Dabas aizsardzības pārvalde. Šo pasākumu plānotais ieviešanas termiņš pasākumu programmās ir norādīts 2027. g., un ir paredzams, ka tie tiks pildīti tuvākajos gados atbilstoši aizsardzības plāniem.

Rīcība virzienos iekļautie pasākumi ir iedalīti grupās (key type measure) atbilstoši UBAP ziņošanas vajadzībām. Papildu pasākumu ūdensobjektu mērogā izpildes progress atbilstoši rīcības virzieniem un grupām parādīti 2.3.1.4. tabulā.

2.3.1.4. tabula. **Papildu pasākumu ūdensobjektu mērogā izpildes progress atbilstoši rīcības virzieniem**

Rīcības virziens	Pasākumu grupa (key type measure - KTM) atbilstoši UBAP ziņošanas prasībām	Izpildes novērtējums 2024. g., %
samazināt notekūdeņu radīto punktveida piesārņojumu	NAI uzlabošana / uzstādīšana (KTM 1, 16)	1%
	Samazināšana vai pakāpeniska bīstamo vielu izkļiedēšanas pārtraukšana (KTM 15)	0%

⁶⁴ <https://registri.vvd.gov.lv/izsniegtas-atlajas-un-licences/a-un-b-atlajas/> Skatīts 15.12.2024.

samazināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radīto piesārņojumu	Barības vielu noteces samazināšana no lauksaimniecības zemēm (KTM 2)	50%
	Barības vielu noteces samazināšana no lauksaimniecības zemēm (KTM 2), Pesticīdu noteces samazināšana no lauksaimniecības zemēm (KTM 3), Augsnes erozijas un sedimentu izskalošanās samazināšana (KTM 17)	50%
samazināt mežsaimnieciskās darbības rezultātā radīto piesārņojumu	Novērst / kontrolēt piesārņojumu no mežsaimniecības (KTM 22)	0%
	Novērst / kontrolēt piesārņojumu no mežsaimniecības (KTM 22), Augsnes erozijas un sedimentu izskalošanās samazināšana (KTM 17)	13%
samazināt izklidētā piesārņojuma slodzi no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām	Citi pasākumi (KTM 25, 99)	0%
	Novērst / kontrolēt rekreācijas, t.sk. makšķerēšanas ietekmi (KTM 19)	0%
samazināt hidroloģisko, morfoloģisko pārveidojumu un meliorācijas ietekmi	Morfoloģisko apstākļu uzlabošana (KTM 5, 6), Hidroloģisko apstākļu uzlabošana (KTM 7)	58%
	Citi pasākumi (KTM 25, 99)	1%
	Hidroloģisko apstākļu uzlabošana (KTM 7)	1%
	Hidroloģisko apstākļu uzlabošana (KTM 7), Izpēte, zināšanu uzlabošana (KTM 14)	100%
	Izpēte, zināšanu uzlabošana (KTM 14)	16%
	Morfoloģisko apstākļu uzlabošana (KTM 5, 6), Hidroloģisko apstākļu uzlabošana (KTM 7)	0%
uzlabot ezeru ūdensobjektu kvalitāti	Citi pasākumi (KTM 25, 99)	9%
	Izpēte, zināšanu uzlabošana (KTM 14)	0%
	Morfoloģisko apstākļu uzlabošana (KTM 5, 6), Hidroloģisko apstākļu uzlabošana (KTM 7)	11%
veikt papildu izpēti un/vai kontroli, papildināt zināšanas	Izpēte, zināšanu uzlabošana (KTM 14)	20%

	Morfoloģisko apstākļu uzlabošana (KTM 5, 6), Hidroloģisko apstākļu uzlabošana (KTM 7)	0%
	Samazināšana vai pakāpeniska bīstamo vielu izkļiedēšanas pārtraukšana (KTM 15)	50%
veikt izmaiņas piesārņojošās darbības, ūdens resursu izmantošanas u. c. atļaujās	Izpēte, zināšanu uzlabošana (KTM 14)	0%
uzlabot īpaši aizsargājamo dabas teritoriju biotopu kvalitāti	Citi pasākumi (KTM 25, 99)	0%
	Izpēte, zināšanu uzlabošana (KTM 14)	0%
	Novērst / kontrolēt rekreācijas, t.sk. maksšķerēšanas ietekmi (KTM 19)	0%

Kopumā no 482 ūdensobjektiem, kas pēc 2021. g. ekoloģiskās kvalitātes novērtējuma nav atbilduši vismaz labai kvalitātei un tāpēc ik vienā no tiem pasākumu programmā ir izvirzīts vismaz viens papildu pasākums, 74 ūdensobjekti pēc jaunākā ekoloģiskās kvalitātes novērtējuma (balstoties uz 2018.–2023. g. monitoringa datiem⁶⁵) atbilst labai vai ļoti labai kvalitātei. Daļā no ūdensobjektiem, kuru kvalitāte ir uzlabojusies, ir vismaz daļēji ieviesti kādi no papildu pasākumiem, tomēr trūkst informācijas, lai novērtētu, vai kvalitātes izmaiņas radušās minēto papildu pasākumu izpildes ietekmē. Iespējams, kvalitātes uzlabošanas sekmē iepriekšējos plānošanas periodos veiktās aktivitātes, pamata pasākumu pildīšana, ārpus pasākumu programmām veiktās aktivitātes, dabiskā atveseļošanās vai monitoringa kvalitāte. Piebilstams, ka daļā ūdensobjektu, kuros pasākumi ir izpildīti, jaunākie monitoringa dati vēl neuzrāda kvalitātes uzlabošanas, ko var pamatot ar to, ka nepieciešams laiks līdz ieviesto pasākumu efektivitāte atspoguļotos monitoringa datos, kā arī ne visi ūdensobjekti, kuros veikti pasākumi, ir pēc tam monitorēti.

65 LVĢMC 2024. Pārskats par virszemes un pazemes ūdeņu stāvokli 2023. gadā. Pieejams https://videscentr.lv/files/Udens/udens_kvalitate/Parskats_par_virszemes_un_pazemes_udenu_stavokli_2023_gada.pdf Skatīts 11.12.2024.

2.3.2. Papildu pasākumu ūdensobjektu mērogā ieviešanas progress (pazemes ūdeņi)

Papildu pasākumi ir sagrupēti 3 rīcības virzienos atkarībā no tā, kāda veida slodzes samazināšanai tie paredzēti, kas aptver visus UBA:

- A1 – samazināt punktveida piesārņojumu;
- A2 – samazināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radīto piesārņojumu;
- A7 – veikt papildu izpēti un/vai kontroli, papildināt zināšanas.

Sešos PŪO izvirzīti pasākumi punktveida slodžu samazināšanai, divos PŪO paredzēts samazināt lauksaimniecības slodzes ietekmi, savukārt 21 PŪO nepieciešams veikt pasākumus papildu zināšanu ieguves vai kontroles nodrošināšanai.

2.4.1. tabula. Papildu pasākumi pa rīcības virzieniem un PŪO, kuros tie izvirzīti

Rīcības virziens	Pazemes ūdensobjekti (pa UBA)			
	DUBA	GUBA	LUBA	VUBA
Samazināt punktveida piesārņojumu	Q1, A7, A8, D7	A8*	D11	F5, A3
Samazināt lauksaimniecības darbības rezultātā radīto piesārņojumu	Q2	A9	-	-
Veikt papildu izpēti un/vai kontroli, papildināt zināšanas;	Q2, A8, A7, D7, D8, D9	A11, D6, A9, A10, P	D11, A5, F3	F1, F2, F4, F5, A2, A3, A4

*Pazemes ūo A8 platība ietilpst gan Daugavas UBA, gan Gaujas UBA. UBA plānos šis A8 objekts pieskaitīts pie Daugavas UBA.

2.4.1. Papildu pasākumu ūdensobjektu mērogā ieviešanas progress upju baseinu apgabalos

Lai *samazinātu punktveida piesārņojuma slodzi* uz pazemes ūdeņiem, UBA tika izvirzīti šādi pasākumi, kas saistīti ar punktveida piesārņojuma avotu likvidēšanu:

- veikt piesārņotās vietas sanāciju: likvidēt piesārņojuma avotu, veikt piesārņotā areāla sanāciju un tā rezultātā izņemtā materiāla utilizēšanu;
- turpināt piesārņotā areāla sanāciju un tā rezultātā izņemtā materiāla utilizēšanu;
- veikt sadzīves atkritumu apglabāšanas poligona rekultivāciju.

Pārskata periodā tika veikti sanācijas darbi trīs vēsturiski piesārņotajās vietās: Višķu mazuta glabātuve (Daugavas UBA, PŪO A7), Liepājas karostas kanāls (Ventas UBA, PŪO F5) un Ventpils brīvdostas teritorija (Ventas UBA, PŪO A3).

Višķu profesionālās vidusskolas mazuta glabātava jau vairākus gadus radīja bažas par vietēja mēroga ekoloģiskiem draudiem apkārtējai videi.

Sanācijas projektu vēsturiski piesārņotā vietā – Višķu profesionālās vidusskolas mazuta glabātavā – īstenoja Augšdaugavas novada pašvaldība sadarbībā ar projekta Norvēģijas partneri – “Henric Johansson Konsult” un projekta Latvijas partneri – biedrību “Višķu attīstībai”. Projekta īstenošanai kopējās attiecināmās izmaksas - 1 682 189,00 EUR, t. sk. programmas finansējums 1 429 861,00 EUR, saņēmēja līdzfinansējums 252 328,00 EUR.

Sanācijas darbi tika pabeigti 2024. gadā un projekta īstenošanas laikā savākti vairāk nekā 3800 kubikmetri bīstamo atkritumu, tostarp naftas produkti, piesārņota ūdens un grunts. Likvidēti piesārņojuma avoti 2,12 hektāru platībā, atbrīvojot un attīrot objektā esošās tvertnes, dīķi, kas

izveidojies periodisku naftas produktu noplūdes no rezervuāriem rezultātā, demontējot pazemes un virszemes infrastruktūru.⁶⁶

Projekta laikā notika arī dažādas izglītojošas kampaņas, konkursi un diskusijas par turpmākām zaļajām rīcībām Augšdaugavas novadā.

Liepājā 2024. gadā pabeigts sanācijas darbu projekts “Vēsturiski piesārņotas vietas Liepājas ostas Karostas kanāla sanācijas darbi. Projekts tiek finansēts Norvēģijas finanšu instrumenta 2014.-2021.gada perioda programmas “Klimata pārmaiņu mazināšana, pielāgošanās tām un vide” ietvaros. Projekta kopējās izmaksas bija 4 737 000,00 EUR, no kurām 4 027 000,00 EUR bija Norvēģijas finanšu instrumenta finansējums⁶⁷. Darbu ietvaros no gultnes tika izņemti 145 000 m³ vēsturiski piesārņotu nogulumu, kuri satur 298 tonnas bīstamo ķīmisko vielu un tika pārvietoti uz kanāla piesārņoto nogulumu deponēšanas vietu. Izveidots Karostas kanāla monitoringa tīkls, kā arī organizētas vairākas sabiedrības informēšanas kampaņas par iespējamo piesārņojuma ietekmi uz cilvēka veselību un vidi.⁶⁸

Vēl 2024. gadā tika pabeigti sanācijas darbi Ventspils brīvdostas teritorijā. Tas tika paveikts, īstenojot projektu “Vēsturiski piesārņoto ar naftas produktiem vietu Ventspilī – bijusī NAI “Ūdeka” (Kad. Nr. 27000290133) teritorija un naftas produktu maģistrālo cauruļvadu trase (Kad. Nr. 27000290007) – sanācija”. Projekta budžets: 5 117 000,00 EUR. Norvēģijas finanšu instrumenta (Norvēģijas grants) līdzfinansējums - 4 349 450,00 EUR. Projekta īstenošanas periods bija no 2021. līdz 2024. gadam.

Vides attīrīšanas procesa laikā no piesārņotās teritorijas tika izsūkņēts un apstrādāts 8521 m³ ar naftas produktiem piesārņoto gruntsūdeņu, savukārt utilizācijai/pārstrādei tika nogādāts 171 m³ šķidro bīstamo atkritumu. Attīrīšanas darbu rezultāti tiks novēroti vismaz piecus gadus pēc projekta noslēguma.

Projekta gaitā veikti vairāki būtiski un resursietilpīgi darbi. 2023. gada izskaņā tika pabeigta filtrējošās-attīrošās barjeras ierīkošana 302,9 metru garumā paralēli Baltijas jūras krastam. Šī barjera arī nākotnē nodrošinās piesārņojuma tālāku neizplatīšanos jūras virzienā, novēršot sabiedrības veselības un vides riskus.⁶⁹

Pasākumu programmā tika iekļautas vēl 14 piesārņotas vietas, kurās tuvākā nākotnē būtu prioritāri nepieciešams veikt papildu sanācijas vai rekultivācijas darbus. Tā kā nav informācijas, kad būtu plānots veikt konkrēto objektu sanācijas darbus, tad pasākumu programmā šiem objektiem kā izpildes termiņš tika norādīts 2027. gads.

Vēl līdz 2025. gadam bija plānots attīrīt militāro objektu – Lielvārdes Aviācijas bāzes naftas produktu pārkraušanas termināli. Pēc pieejamās informācijas medijos, sanācijas darbi tikuši uzsākti 2022. gadā⁷⁰, tomēr nav pieejama informācija par turpmāko situācijas attīstību un sanācijas darbu pabeigšanu.

Sadzīves atkritumu poligons “Grantiņi” tika slēgts 2020. gadā, un pēc slēgšanas bija paredzēta poligona rekultivācija. Valsts reģionālās attīstības aģentūra 2022. un 2023. gadā piešķīra

⁶⁶ <https://zinatv3.lv/vide/pabeigti-verienigi-visku-mazuta-glabatuves-attirisanas-darbi/> Skatīts 15.12.2024.

⁶⁷ <https://www.ekoosta.lv/noslegusies-sanacijas-darbi-liepajas-karostas-kanala> Skatīts 15.12.2024.

⁶⁸ <https://liepaja-sez.lv/lv/sakums/liepajas-sez-parvalde-nosledz-projekta-sanacijas-darbus> Skatīts 15.12.2024.

⁶⁹ <https://www.portofventspils.lv/lv/medijiem/ventspils-brivostas-teritorija-attirita-no-vesturiska-naftas-piesarnojuma-vairaku-hektaru-apjoma/> Skatīts 15.12.2024.

⁷⁰ <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/sogad-saks-attirit-piesarnotako-militaro-objektu-latvija-aviacijas-bazi-lielvarde.a438059/> Skatīts 15.12.2024.

finansējumus rekultivācijas darbu veikšanai. Attiecīgos darbus bija paredzēts veikt līdz 2024.gada vidum. Informācija par pilnīgu rekultivācijas procesu pabeigšanu pagaidām vēl nav.

Lai samazinātu lauksaimniecības darbības radīto piesārņojumu uz pazemes ūdeņiem, UBA tika izvirzīti šādi pasākumi, kas saistīti ar punktveida piesārņojuma avotu likvidēšanu:

- jauni dati par lauksaimniecības radīto biogēnu elementu (slāpekļa un fosfora savienojumi) izplatību, apriti augsnē un gruntsūdeņos, kā arī tos ietekmējošajiem procesiem (piemēram, nitrifikāciju, denitrifikāciju, amonifikāciju, sorbciju u.c.);
- jaunu datu uzkrāšana, izklaidētā piesārņojuma slodzes novērtēšanai

Difūzās slodzes ietekmes mazināšanai, pasākumi izvirzīti divos PŪO – Gaujas UBA PŪO A9 un Daugavas UBA PŪO Q2. Šajos abos ūdensobjektos būtiska difūzā slodze novērtēta tā iemesla dēļ, ka šo objektu platībā ietilpst nitrātu jūtīgā teritorija, attiecīgi – PŪO A9 nitrātu jūtīgā teritorija klāj 22% no ūdensobjekta platības, savukārt PŪO Q2 – 79 %. Jāatzīmē, ka atbilstoši slodžu novērtēšanas metodikai, difūzā slodze vērtējama kā būtiska, ja nitrātu īpaši jūtīgā teritorija pārklāj vairāk kā 20% no PŪO kopējās platības. Tāpat arī abos PŪO lauksaimniecības zemju aizņemtā platība novērtēta kā maznozīmīga. Esošā metodika paredz, ka lauksaimniecības zemju aizņemtā platība novērtēta kā maznozīmīga, jo to izplatība nepārsniedz 50% no PŪO platības. PŪO A9 lauksaimniecības zemes aizņem 33.7 % no ŪO platības, bet PŪO Q2 – 12.2%.

Pēc LVĢMC lūguma Valsts augu aizsardzības dienests 2024. gadā iesniedza informāciju par pieejamo slāpekļa un fosfora statistiku un augu aizsardzības līdzekļu lietojumu. Datu kopas ietver šādu informāciju:

- augsnes minerālā slāpekļa monitoringa rezultātus par 2023. gadu. Satur informāciju par nitrātu slāpekļa (N-NO₃) un amonija slāpekļa (N-NH₄) saturu augsnē un krājumiem;
- apkopojumu par īpaši jutīgās teritorijas saimniecību iesniegtajiem mēslošanas plānu kopsavilkumiem par periodu no 2019. gada līdz 2023. gadam;
- ekoshēmu atbalsta maksājumu saņēmēju sniegtos datus;
- informāciju par augsnes fosfora saturu no augsnes agroķīmiskās izpētes datiem no 2019. gada līdz 2023. gadam;
- augu aizsardzības līdzekļu lietošanas pārkāpumi 2021.–2023. gadā.

Iegūtie dati noderēs nākamā cikla UBAP izstrādē, sniedzot nozīmīgu informāciju par reālo lauksaimniecības situāciju PŪO teritorijā, kā rezultātā būs iespēja uzlabot slodžu būtiskuma novērtēšanas reprezentativitāti. Tāpat arī šie dati noderēs slodžu novērtēšanas metodikas pārskatīšanai.

2024. gadā noslēdzās Latvijas Universitātes veiktais pētījums “Avotu ūdens kvalitātes novērtējums Latvijā”, tapa ar Latvijas vides aizsardzības fonda finansiālo atbalstu. Pētījumā tika aplūkoti Latvijas avotu ūdens kvalitātes pētījuma rezultāti, kurā tika analizēti 58 avotu ūdens paraugi, lai novērtētu to ķīmisko sastāvu, potenciālo piesārņojumu un hidroģeoloģiskos procesus, kas ietekmē ūdens kvalitāti. Papildus hidroķīmiskajiem rādītājiem, smagajiem metāliem un mikrobioloģiskā piesārņojuma rādītājiem, pētījumā 58 avotu ūdens paraugos tika analizēta arī 80 pesticīdu klātbūtne. Pazemes ūdeņi var tik piesārņoti arī ar noturīgiem piesārņotājiem, gan no dažādiem industriāliem avotiem gan augu aizsardzības līdzekļiem, kas tiek izmantoti lauksaimnieciskajā ražošanā.

Lai veiktu papildu izpēti un/vai kontroli, papildināt zināšanas, tika plānoti tādi pasākumi, kas saistīti ar pētījumiem un pastiprinātu uzraudzību riska PŪO stāvokļa novērtēšanas uzlabošanai hidroģeoloģisko modelēšanu, Valsts pazemes ūdeņu monitoringa tīkla uzlabošanu un attīstību, jaunu datu un zināšanu iegūšanu. Izvirzītie pasākumi ir uzskaitīti 2.4.1.1. tabulā.

2.4.1.1. tabula. Pazemes ūdensobjektiem izvirzītie papildu pasākumi

Pasākumi	Pazemes ūdensobjekts	Izpilde
Gruntsūdeņu mākslīgās papildināšanas (GMP) ietekmes zonas novērtēšana (intrūzijas areāls), virszemes-pazemes sasaiste.	Q2	Nav veikts
Regulāru un sistemātisku novērojumu veikšanu pazemes ūdeņu atradņu “Baltezers” un “Baltezers II” novērojumu urbumos.		Tiek veikts
Kampaņveidīgu kvalitātes monitoringu vismaz Mūru – Žagares, Ketleru un Akmenes ūdens nesējslāņos ierīkotajos urbumos, papildus nosakot bromīdjonus (tika noteikts), kā arī jodu un stronciju.	F5	Nav veikts
Hidroģeoloģiskā modeļa izveide, Liepājas jūras intrūzijas attīstības novērtēšanai un ietekmētās teritorijas analizēšanai.		Nav veikts
Regulāru novērojumu veikšanu mola urbumos un regulāru atskaišu saņemšanu no PŪA “Otaņķi” ekspluatācijas urbumiem (dati ir nozīmīgi intrūzijas attīstības novērtēšanā).		Tiek veikts
Nepieciešams veikt pētījumu par sulfātu iesāļūdeņu pieplūdi ūdensapgādē izmantotajos nesējslāņos no blakus nesējslāņiem Jelgavas teritorijā, kā arī novērtēt depresijas piltuves attīstību.	D11, A5	Nav veikts
Noteikto piesārņojuma rādītāju (indikatoru) fona un robežvērtību pārskatīšana.	A11	Nav veikts
Pētnieciskā monitoringa veikšana.	A11	Tiek veikts
Teritorijas hidrodinamisko procesu izpēte (t.sk. intrūzijas zonu identificēšana), piesārņojuma avotu noteikšana, izmantojot datormodelēšanu.	Rīgas teritorija (riskā zona) – ietilpst Q1, A6, A7, D7, D11	Nav veikts
Valsts pazemes ūdeņu monitoringa staciju tehniskā stāvokļa uzlabošana. Veikt tehniskā stāvokļa novērtējumu monitoringa urbumiem.	A8, D6, A5, D11, A11, F1, F2, A4	Tiek veikts
Valsts pazemes ūdeņu monitoringa tīkla paplašināšana (jaunu monitoringa urbumu staciju ierīkošana).	A2, A3, A5, A7, A8, A9, A10, D6, D7, D8, D9, D11, F1, F2, F3, F4, F5, P	Ir izdarīts

Tiek veikti regulāri novērojumi riska PŪO Q2 (Baltezera ūdensgūtņu teritorija) un risk PŪO F5 (Liepājas valstspilsētas apkārtnē). Baltezera teritorijā novērojumus veic SIA “Rīgas ūdens”, savukārt Liepājā – SIA “Liepājas ūdens”. Ik gadu šie novērojumus (dati par pazemes ūdeņu atradņu monitoringu) tiek iesniegti LVĢMC.

2018. gadā Inčukalna gudrona dīķu teritorija tika izdalīta kā atsevišķs pazemes ūdensobjekts – riska pazemes ūdensobjekts A11 “Inčukalna sērskābā gudrona dīķi” – un noteiktas tā robežas vertikālā un horizontālā mērogā, atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes 2000.gada 23.oktobra direktīvas 2000/60/EEK jeb Ūdens Struktūrdirektīvas vadlīnijām, tomēr pieejamā informācija un izpētes materiāli bija nepietiekami, lai veiktu pilnvērtīgu RPŪO A11 stāvokļa novērtējumu. Šī

iemesla dēļ, kopš 2019.gada LVĢMC ik gadu īsteno pazemes ūdeņu pētniecisko monitoringu riska PŪO A11 – “Inčukalna sērskābā gudrona dīķi” teritorijā.

Ar Kohēzijas fonda (KF) finansiālu atbalstu, LVĢMC īstenoja projektu “Ūdens monitoringa un kontroles sistēmas attīstība”, kura ietvaros pilnveidots pazemes ūdeņu monitoringa tīkls. Visā Latvijas teritorijā tika ierīkoti un aprīkoti 75 pazemes ūdeņu monitoringa urbumi, tādējādi paverot plašākas iespējas novērtēt pazemes ūdeņu līmeņus un to ķīmisko kvalitāti. Projekts īstenots laika posmā no 2021. gada līdz 2023. gadam. Kopējās projekta izmaksas – 1 569 289,00 EUR, no tiem KF finansējums 1 333 895,00 EUR un Valsts budžeta finansējums 235 394,00 EUR.

2.4.1.2. tabulā ir apkopoti pasākumu rīcības virzieni un pasākumu veidi, atbilstoši ŪSD ziņošanas prasībām.

2.4.1.2. tabula. **Papildu pasākumu ūdensobjektu mērogā izpildes progress atbilstoši rīcības virzieniem**

Rīcības virziens	Pasākumu grupa (key type measure – KTM) atbilstoši UBAP ziņošanas prasībām	Izpildes novērtējums 2024. g., %
Samazināt punktveida piesārņojumu	Piesārņoto vietu sanācija (vēsturiskais piesārņojums, tostarp sedimenti, pazemes ūdeņi, augsne) (KTM4)	18 %
	Samazināšana vai pakāpeniska bīstamo vielu izkliešanas pārtraukšana (KTM 15)	0 %
Samazināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radīto piesārņojumu	Barības vielu noteces samazināšana no lauksaimniecības zemēm (KTM 2)	50 %
Veikt papildu izpēti un/vai kontroli, papildināt zināšanas	Izpēte, zināšanu uzlabošana (KTM 14)	0 %

No visiem 25 pazemes ūdensobjektiem (tai skaitā 3 riska PŪO) papildu pasākumi tika paredzēti kopumā 23 ŪO. Vairums pasākumu izvirzīti tieši riska PŪO. Lai gan pasākumu programmas vispārīgais mērķis ir slodžu uz pazemes ūdeņiem samazināšana, nav sagaidāms, ka ieviešot pilnībā visus iepriekšminētos pasākumus, īsā laika posmā būtiski uzlabotos pazemes ūdeņu kvalitāte ūdensobjektos, jo objektu aizņemtās platības ir relatīvi lielas (piemēram, PŪO A8 – 27349 km²) un pazemē hidrodinamiskie procesi noris ļoti lēni. Pazemes ūdeņu kvalitātes izmaiņas var tikt konstatētas pēc vairākiem gadiem (atkarīgs no konkrētā ūdensobjekta hidroģeoloģiskajiem apstākļiem, monitoringa tīkla kvalitātes).

Jāņem vērā, ka vairums programmā izvirzītie papildu pasākumi paredzēti, lai uzlabotu pazemes ūdeņu stāvokļa novērtējumu, iegūtu jaunus datus un zināšanas, lai turpmāk varētu pieņemt pamatotus lēmumus attiecībā uz ūdensobjektu pārvaldību.

Tāpat arī jāņem vērā, ka slodžu būtiskums ūdensobjektos tiek noteikts, atbilstoši izstrādātajai slodžu novērtēšanas metodikai, kā rezultātā, vispārpielāgotas metodikas bieži var neatspoguļot faktisko situāciju konkrētajā ūdensobjektā. Nākamā cikla upju baseinu plānu izstrādē ir paredzēts pārskatīt pazemes ūdeņu slodžu novērtēšanas metodikas.

3. Pasākumu programmās neiekļautās veiktās aktivitātes ūdeņu kvalitātes uzlabošanai

Lai gan pasākumu programmās iekļautie pasākumi nereti netiek pildīti, tiek veiktas dažādas aktivitātes un īstenoti projekti ārpus pasākumu programmās izvirzītā saraksta.

Virszemes ūdeņi

Ieguldījumu zivsaimniecības attīstībai un resursu aizsardzībai sniedz Zivju fonds. Galvenie Zivju fonda finansējuma avoti ir maksa par zvejas tiesību nomu, ieņēmumi no licencētās makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medībām, sodi par zvejas noteikumu pārkāpumiem, ziedojumi un citas iemaksas.

No Zivju fonda tiek piešķirts Valsts atbalsts tādos pasākumos, kā zinātniskās pētniecības programmas, zivju resursu pavairošana un atražošana, zivju resursu aizsardzība, sabiedrības informēšana, dalība starptautiskos pasākumos (3.1. tabula)⁷¹.

3.1. tabula. No Zivju fonda līdzekļiem izlietotā summa 2022. un 2023. g.

	No Zivju fonda līdzekļiem izlietotā summa, EUR 2022. g.	No Zivju fonda līdzekļiem izlietotā summa, EUR 2023. g.
Zinātniskās pētniecības programmu finansēšana un līdzdalība starpvalstu sadarbībā zinātniskajos pētījumos zivsaimniecībā	48786.10	101736.53
Zivju resursu pavairošana un atražošana publiskajās ūdenstilpēs un ūdenstilpēs, kurās zvejas tiesības pieder valstij, citās ūdenstilpēs, kas ir valsts vai pašvaldību īpašumā, kā arī privātajās upēs, kurās ir atļauta makšķerēšana	272227.60	349328.39
Zivju resursu aizsardzības pasākumi, ko veic valsts iestādes un pašvaldības, kuru kompetencē ir zivju resursu aizsardzība	319335.75	282970.60
Sabiedrības informēšanas pasākumi par zivju resursu pētījumiem, to racionālu un saudzīgu izmantošanu, atražošana un aizsardzību	230797.42	238004.26
Dalība starptautiskos pasākumos, konferencēs un apmācībās saistībā ar zivju resursu pētījumiem, to racionālu un saudzīgu izmantošanu, atražošana un aizsardzību	18962.64	24774.50
Atbalsta maksājumi par pašvaldību un Valsts vides dienesta pilnvaroto personu iesaistīšanu zvejas un makšķerēšanas kontroles darbību nodrošināšanā		2228.25
Stihisko nelaimju vai avāriju seku likvidācija, kuras nodarījušas zaudējumus zivju mazuļiem, kas audzēti, lai īstenotu pamatnostādnes zivju resursu mākslīgās atražošanas jomā		20233.86
Kopā, eur	890109.51	1019276.39

⁷¹ <https://www.zm.gov.lv/lv/ar-zivju-fonda-atbalstu-realizetajos-projektos-panaktie-rezultati> Skatīts 12.12.2024.

Ieguldījumu ūdens resursu aizsardzībā sniedz arī Latvijas vides aizsardzības fonds (LVAF). Latvijas Vides aizsardzības fonds darbojas, lai finansētu un īstenotu dažādus vides projektus, veicinātu sabiedrības izpratni par vides jautājumiem un nodrošinātu atbilstošu resursu pieejamību šo mērķu sasniegšanai. LVAF finansējums nāk no dažādiem avotiem, tostarp valsts budžeta un ieņēmumiem no dabas resursu nodokļa. Fonds ir svarīgs instruments, lai sasniegtu Latvijā noteiktos vides politikas mērķus un nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību.

2022.–2024. g. ar LVAF atbalstu ir ieviesti vai uzsākti tādi projekti kā:

- Datu iegūšana un popularizēšana par zaļo lietus ūdeņu apsaimniekošanas risinājumu darbību Latvijas apstākļos⁷²;
- Datu digitalizācija un priekšlikumu izstrāde saldūdeņu biotopu monitoringa tīkla izveidei⁷³;
- Mikroplastmasas piesārņojuma monitoringa pilnveidošana upēs un jūras piekrastes smiltīs⁷⁴;
- Ceļā uz atbildīgu vides rīcību, padziļinot izpratni par mūsu ezeriem⁷⁵;
- Latvijas hidroģeoloģiskā modeļa LAMO4 pielietošana piesārņojuma kustības prognozei un analīzei⁷⁶;
- Zivju migrācijas nodrošināšanas pasākumu plānošanai nepieciešamas datubāzes izveidošana⁷⁷;
- ES nozīmes biotopa 3260 Upju straujteses un dabiski upju posmi potenciāli papildus izdalāmo apakšvariantu izpēte⁷⁸;
- Filtra L pielietojuma izvērtējums fosfora atgūšanai no notekūdeņiem aprites ekonomikas veicināšanai⁷⁹;
- Avotu ūdens kvalitātes novērtējums Latvijā⁸⁰;
- Aizsargjoslu ap virszemes ūdensobjektiem noteikšanas analīze⁸¹;
- Izvērtējums par tiesisko regulējumu un tā pilnveidi ekoloģiskā caurplūduma nodrošināšanai mazo hidroelektrostaciju ekspluatācijā⁸².

72 <https://lvafa.vraa.gov.lv/projektu-materiali/petijumi-izvertejumi-un-citi-dokumenti/3014-projekta-datu-iegusana-un-popularizesana-par-zalo-lietus-udenu-apsaimniekosanas-risinajumu-darbibu-latvijas-apstaklos-kopsavilkums> Skatīts 12.12.2024.

73 <https://lvafa.vraa.gov.lv/projektu-materiali/petijumi-izvertejumi-un-citi-dokumenti/2980-noslegusies-latvijas-universitates-projekta-datu-digitalizacija-un-priekslikumu-izstrade-saldudenu-biotopu-monitoringa-tikla-izveidei-istenosana> Skatīts 12.12.2024.

74 <https://lvafa.vraa.gov.lv/projektu-materiali/petijumi-izvertejumi-un-citi-dokumenti/2975-noslegusies-projekta-mikroplastmasas-piesarnojuma-monitoringa-pilnveidosana-upes-un-juras-piekrastes-smiltis-istenosana> Skatīts 12.12.2024.

75 <https://lvafa.vraa.gov.lv/projektu-materiali/petijumi-izvertejumi-un-citi-dokumenti/2973-projekts-cela-uz-atbildigu-vides-ricibu-padzilinat-izpratni-par-musu-ezeriem> Skatīts 12.12.2024.

76 <https://lvafa.vraa.gov.lv/projektu-materiali/petijumi-izvertejumi-un-citi-dokumenti/2962-latvijas-hidrogeologiska-modela-lamo4-pielietosana-piesarnojuma-kustibas-prognozei-un-analizei> Skatīts 12.12.2024.

77 <https://lvafa.vraa.gov.lv/projektu-materiali/petijumi-izvertejumi-un-citi-dokumenti/2941-zivju-migrācijas-nodrošināšanas-pasākumu-planosana-nepieciešamas-datubazes-izveidosana> Skatīts 12.12.2024.

78 <https://lvafa.vraa.gov.lv/projektu-materiali/petijumi-izvertejumi-un-citi-dokumenti/3048-projekta-es-nozimes-biotopa-3260-upju-straujteses-un-dabiski-upju-posmi-potenciali-papildus-izdalamo-apakšvariantu-izpete-kopsavilkums> Skatīts 12.12.2024.

79 <https://lvafa.vraa.gov.lv/projektu-materiali/petijumi-izvertejumi-un-citi-dokumenti/3044-projekta-filtra-l-pielietojuma-izvertejums-fosfora-atgusanai-no-notekudeniem-aprites-ekonomikas-veicināšanai-kopsavilkums> Skatīts 12.12.2024.

80 <https://lvafa.vraa.gov.lv/projektu-materiali/petijumi-izvertejumi-un-citi-dokumenti/3040-projekta-avotu-udens-kvalitates-novertejums-latvija-kopsavilkums> Skatīts 12.12.2024.

81 <https://lvafa.vraa.gov.lv/projektu-materiali/petijumi-izvertejumi-un-citi-dokumenti/2999-prskats-aizsargjoslu-ap-virszemes-densobjektiem-noteikšanas-analze> Skatīts 12.12.2024.

82 <https://lvafa.vraa.gov.lv/projektu-materiali/petijumi-izvertejumi-un-citi-dokumenti/2998-izvrtjums-par-tiesisko-reguljumu-un-t-pilnveidi-ekoloisk-caurpluduma-nodroinanai-mazo-hidroelektrostaciju-ekspluatcij> Skatīts 12.12.2024.

Īstenoti tādi Interreg V-A Latvijas - Lietuvas pārrobežu sadarbības programmas 2014.–2020. gadam projekti, kā "Ezeru pārvaldība un apsaimniekošana Kurzemē un Ziemeļlietuvā" (1.03.2021.– 31.05.2023., kopējais finansējums 981 750 eur, no tiem 834 490 eur ES finansējums) ar mērķi uzlabot ezeru resursu apsaimniekošanas un pārvaldības efektivitāti⁸³ un "Latvijas – Lietuvas pārrobežu upju un ezeru ūdenstilpju kopīga apsaimniekošana" (01.10.2020.–30.09.2022., kopējais finansējums 607 466.51 eur, tai skaitā ERAF finansējums 516 346.53 eur) ar mērķi nodrošināt vienotu novērtēšanu un apsaimniekošanu pārrobežu upēm un ezeriem, kuri nesasniedz labu ekoloģisko kvalitāti⁸⁴. Minētās programmas ietvaros ieviests arī projekts "Farmaceutiskie līdzekļi notekūdeņos – līmeņi, ietekme un samazinājums" (01.02.2021.–1.12.2022., kopējais finansējums 673 772,85 eur, tostarp ERAF 572 706,92 EUR) ar mērķi uzlabot farmaceitisko vielu piesārņojuma pārvaldību un veicināt saskaņotu sadarbību starp valsts institūcijām un notekūdeņu attīrīšanas iekārtu operatoriem Latvijā un Lietuvā⁸⁵. Interreg V-A Igaunijas - Latvijas pārrobežu sadarbības programmas 2014.–2020. gadam ietvaros ieviests projekts "Diennaktī maksimāli pieļaujamās piesārņojuma slodzes, lai samazinātu barības vielu slodzi uz Rīgas līci" (01.05.2020. - 31.05.2022., kopējais finansējums 240 587.43 eur, tostarp ERAF 204 499.29 eur) ar mērķi izstrādāt metodoloģiju maksimālo pieļaujamo diennakts slodžu aprēķināšanai.

Lielu ieguldījumu ūdeņu apsaimniekošanas un kvalitātes uzlabošanas joma sniedz projekts Life GoodWater IP. Daļa projekta gaitā veikto aktivitāšu atbilst UBAP 2022.–2027. Pasākumu programmā izvirzītajiem pasākumiem, tāpēc, apkopojot informāciju par pasākumu izpildi, šīs aktivitātes attiecinātas atbilstošajiem pasākumiem. Tomēr ir arī tādas projekta gaitā veiktās aktivitātes, kas ir ārpus pasākumu programmā izvirzītajam. Iedzīvotāji, uzņēmēji, lauksaimnieki, pašvaldības un nevalstiskās organizācijas tika aicinātas pieteikt savu ideju projektam par ūdensobjektu kvalitātes uzlabošanu un to piesārņojuma mazināšanu "mazo grantu" atbalsta shēmā. 3.2. tabula apkopoti projekti, kas tikuši vai tiek ieviesti ar minētāshēmas atbalstu.

83 <https://www.daba.gov.lv/lv/projekts/live-lake> Skatīts 12.12.2024.

84 <https://videscentrs.lv/gmc.lv/lapas/latvijas-lietuvas-parrobezu-upju-un-ezeru-udens-baseinu-vienota-parvaldiba-transwat> Skatīts 12.12.2024.

85 <https://videscentrs.lv/gmc.lv/lapas/farmaceutiskas-vielas-notekudenos-daudzums-ietekmes-un-iespejas-to-samazinasanai-lli-527-medwwater> Skatīts 12.12.2024.

3.2. tabula. Projekta Life GoodWater IP "mazo grantu" projekti

Projekta nosaukums	Īstenotās aktivitātes	Īstenotājs	Ūdensobjekts	Gads	Izmaksas	Statuss
Pededzes upes aizsprosta novākšana	Koka sanesumu izvākšana un veca koka tilta pār Pededzes upi demontāža, tādā veidā izveidojot upē straujtecī. Projekta gaitā paredzēti arī divi jauniešu izglītošanas pasākumi.	Alūksnes novada pašvaldība kopā ar pašvaldības aģentūru (PA) "ALJA", biedrību "C.Albula", SIA "FAPS", ZS "Kadiņi M.A.", SIA "Ziemeļlatvijas mežsaimnieks"	D450 Pededze_1	2022	7626,78	Noslēdzies
Pededzes upes un pietekas Virgulīca ūdens stāvokļa uzlabošana	Pededzes upē un pietekā Virgulīcā (Jaunalūksnes un Mārkalnes pagastā) veica oļu piebēršanu, lai atjaunotu zivju nārstu vietas, separatoru uzstādīšanu zivju audzētavā, tādā veidā uzlabojot zivju un citu hidrobiontu dzīves apstākļus, samazinot biogēnu noplūdi no zivju audzētavas, kā arī palielinot upju straujteču posmu funkcionalitāti.	SIA FAPS (vadošais partneris) kopā ar biedrību "Fario", SIA "Grafa in", SIA "VIRTE Tehnoloģija", Mednieku biedrība "Zelta cauna"	D533 Virgulica, D450 Pededze_1	2022	6745,5	Noslēdzies
Niedru pļaušana un izvākšana Tāšu ezerā	Niedru pļaušana un izvākšana Tāšu ezerā (Medzes pagastā) tās žāvējot, smalcinot un šķeldojot, iegūto materiālu izmantojot publiskās ārtelpas apstādījumu mulčēšanai un pasargāšanai no nezālēm un dažādiem kaitēkļiem.	Dienvidkurzemes novada pašvaldība (vadošais partneris) kopā ar SIA "Tāšu dārzi", Biedrība "Tāšu ezers"	E005 Tāšu ezers	2023-2025		Aktīvs
Pietēnupes caurtekas pārbūve	Pietēnupes caurtekas pārbūve Ropažu novadā atbilstoši prasībām, tā būtiski uzlabojot Pietēnupes ekoloģisko kvalitāti un apstākļus migrējošo zivju, apaļmutnieku un citu ūdens iemītnieku kustībai gan pret straumi, gan pa straumei.	Biedrība "Par Lielu Lielo Juglu" (vadošais partneris) kopā ar Ropažu novada pašvaldību, Biedrību "Ropažu Salaspils partnerība"	D567 Pietēnupe	2023-2025		Aktīvs

Pazemes ūdeņi

Projekts "Publiskā un privātā partnerība upju un mitrāju kā zili zaļās infrastruktūras atjaunošanai un saglabāšanai (RIWET)". Klimata pārmaiņu rezultātā arvien biežāk saskarsimies ar intensīvu nokrišņu vai sausuma epizodēm. Lai pielāgotos šīm pārmaiņām, piemēram, novērstu dzeramā ūdens trūkumu, veicinātu ogļskābās gāzes uztveršanu, samazinātu sausuma vai plūdu negatīvās sekas, ir nepieciešamas izmaiņas politikas instrumentos, kas uzrauga un aizsargā šīs ūdens ekosistēmas. Šī projekta ietvaros plānots aktualizēt pazemes ūdeņu nozīmi saistīto ekosistēmu pastāvēšanā (upes un mitrzes) un dzeramā ūdens nodrošināšanā, kā arī veicināt mērķa grupu iesaisti UBAP procesā. Projekta ieviešanas periods: 01.04.2024–30.06.2028. Projektu finansē Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF). Kopējais projekta finansējums – 2 869 626 EUR (ERAF 2 203 255,20 EUR; pašu ieguldījums 666 370,80 EUR).⁸⁶

Projekts "Pazemes ūdeņu noturības novērtējums, izmantojot integrēto datu izpēti Ukrainai (GRANDE-U)". Ar šo projektu tiek izveidota pētniecības grupa, ko vada ASV Sandjego superdatoru centrs, lai uzlabotu izpratni par pazemes ūdeņu dinamiku un veicinātu inovācijas pazemes ūdeņu novērtējumu jomā. Projekts apvieno partnerus no sešām valstīm: Latvijas Universitātes, Sandjego superdatoru centra (ASV) un Ņūmeksikas štata universitātes (ASV), Polijas Ģeoloģijas institūta, Tartu Universitātes (Igaunija), Viļņas Universitātes (Lietuva), Tarasa Ševčenko Kijevas Nacionālā universitāte (Ukraina) un Ukrainas Hidrometeoroloģijas institūta. GRANDE-U projekta mērķis ir integrēt hidroģeoloģiskos modeļus ar novērojumiem uz zemes un satelītu novērojumiem, un sniegt detalizētas un savlaicīgas prognozes par pazemes ūdeņu resursiem un to izmaiņām pārrobežu teritorijās. Projekts GRANDE-U ir divu gadu (2024-2025) kopīgi finansēta iesaistīto valstu iniciatīva, kur Latvijas Universitāte saņem finansējumu no Latvijas Zinātnes padomes 99 999,30 EUR.⁸⁷

86 <https://www.lu.lv/zinatne/programmas-un-projekti/starptautiskas-programmas-un-projekti/eiropas-teritorialas-sadarbibas-un-interreg-projekti/2021-2027-gads/publiska-un-privata-partneriba-upju-un-mitraju-ka-zili-zalas-infrastrukturas-atjaunosanai-un-saglabasanai-riwet/> Skatīts 12.12.2024.

87 <https://www.lu.lv/zinatne/programmas-un-projekti/starptautiskas-programmas-un-projekti/baltijas-juras-regiona-valstu-ukrainas-un-amerikas-savienoto-valstu-sadarbibas-iniciativa-petnieciba/> Skatīts 12.12.2024.

4. Pasākumu programmas izpildes izmaksas 2022.–2024. g.

Pamata pasākumu un nacionāla mēroga papildu pasākumu ieviešanas izmaksu apkopošanu sarežģa tas, ka to ieviešanā ir iesaistītas dažādas puses – pašvaldības, nevalstiskās organizācijas, privātpersonas u. c. sabiedrības grupas, un dažādu aktivitāšu veikšanas izmaksas ne vienmēr ir pieejamas vai atsevišķos gadījumos – pat fiksētas. Nereti uz ūdeņu stāvokļa uzlabošanu vērsti pasākumi tiek veikti plašāku aktivitāšu ietvaros, kā rezultātā uz pasākuma izpildes ieviešanai būtu jāattiecinā tikai daļa no kopējām aktivitāšu izmaksām. Minēto iemeslu dēļ šajā pārskatā apkopotas tikai papildu pasākumu ūdensobjekta mērogā ieviešanas izmaksas.

4.1. Papildu pasākumu ūdensobjektu mērogā ieviešanas izmaksas (virszemes ūdeņi)

Virszemes ūdeņiem papildu pasākumi tika izvirzīti deviņos rīcības, tomēr ne visu rīcības virzienu pasākumu izpildē fiksēts progress 2024. gadā.

*A1 – samazināt **notekūdeņu** radīto punktveida piesārņojumu*

Pēc pieejamās informācijas, no pasākumu programmā iekļautajām NAI, kurās nepieciešami uzlabojumi, ir zināmas plānotās izmaksas jaunu NAI izbūvei Nākotnes ciemā. Izbūvēt jaunas NAI Life GoodWater IP projekta ietvaros pasākumu programmā ir bijis paredzēts Nākotnes ciemā. 2024. gada 23. jūlijā tika noslēgts līgums ar SIA “GL Konsultants” par būvdarbu veikšanu (līguma summa 434 027 eur). Projektēšanas izmaksas – 9667,90 eur.

*A2 – samazināt **lauksaimnieciskās** darbības rezultātā radīto piesārņojumu*

*A3 – samazināt **mežsaimnieciskās** darbības rezultātā radīto piesārņojumu*

LAD 2022.-2023. gadā izmaksātais atbalsta maksājumu apjoms dažādu vidi saudzējošu prakšu ieviešanai ir bijis milj. eur (2.3.1.1. tabula).

Life GoodWater IP projekta ietvaros ieviesto pasākumu izmaksas 140 976,07 eur.

*A4 – samazināt **izklīdētā** piesārņojuma slodzi no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām*

Trūkst informācijas par virzienā iekļauto pasākumu izpildes izmaksām. Pašvaldības pasākumus ievieš savu budžetu ietvaros.

*A5 – samazināt **hidroloģisko, morfoloģisko** pārveidojumu un **meliorācijas** ietekmi*

Ekoloģiskā caurplūduma aprēķināšanas izmaksas 148 904 eur (Life GoodWater IP). Pasākumi hidromorfoloģisko pārveidojumu ietekmes mazināšanai atsevišķos ŪO ieviesti Life GoodWater IP projekta ietvaros, tomēr darbu izmaksas nav precīzi nošķiramas no noteču samazinošo pasākumu izmaksām. Šādu pasākumu ieviešanas izmaksas – 317 832 eur.

*A6 – uzlabot **ezeru** ūdensobjektu **kvalitāti***

No šajā rīcības virzienā iekļautajiem pasākumiem izpildīti ir divi. Saskaņota apsaimniekošanas un ekoloģiskās kvalitātes uzlabošanas pasākumu programma pārrobežas ezeriem⁸⁸ sastādīta Interreg Lat-Lit projekta "TRANSWAT" ietvaros (izmaksas 2500 eur).

⁸⁸ https://2014-2020.latlit.eu/wp-content/uploads/2020/04/Deliverable_T3_2_2_Harmonized_programme_of_measures-1.pdf Skatīts 15.12.2024.

Saukas ezerā pasākumus ekoloģiskās kvalitātes uzlabošanai bija paredzēts ieviest " Life GoodWater IP " projekta ietvaros. Šī pasākuma izpildei 2024. g. ir uzsākta projektēšana mākslīgā mitrāja izbūvei uz Klauces upes (nav informācijas par plānotajām izmaksām).

*A7 – veikt papildu **izpēti** un/vai kontroli, papildināt zināšanas*

Ar ķīmiskā monitoringa veikšanu saistīto pasākumu izpildes izmaksas mērāmas 155 723 eur (neņemot vērā to, ka atsevišķas vielas vienā ŪO monitorētas vairākkārt).

*A8 – veikt izmaiņas **piesārņojošās** darbības, **ūdens resursu** izmantošanas u. c. **atļaujās***
Pasākumi nav veikti.

*A9 – uzlabot īpaši **aizsargājamo dabas teritoriju** biotopu kvalitāti*
Pasākumi nav veikti.

4.2. Papildu pasākumu ūdensobjektu mērogā ieviešanas izmaksas (pazemes ūdeņi)

Pazemes ūdeņiem papildu pasākumi tika izvirzīti trīs rīcības virzienos – punktveida piesārņojuma slodzes samazināšanai, izklīdētā (lauksaimniecības) piesārņojuma slodzes samazināšanai, kā arī veikt papildu izpēti, kontroles un iegūt jaunas zināšanas.

A1 – samazināt punktveida piesārņojuma slodzi uz pazemes ūdeņiem

Visos UBA tika izvirzīti ar piesārņoto vietu sanāciju saistīti pasākumi. Pārskata periodā pasākumi tika īstenoti Daugavas un Ventas UBA. Daugavas UBA sanācija tika veikta Višķu profesionālās vidusskolas mazuta glabātavas teritorijai un projekta īstenošanai kopējās attiecināmās izmaksas – 1 682 189,00 EUR. Ventas UBA sanācijas projekti tika īstenoti Liepājas ostas Karostas kanāla attīrīšanai, kā arī Ventspils brīvdabas teritorijas vēsturiskā piesārņojuma likvidēšanai. Liepājas Karostas kanāla projekta izmaksas bija 4 737 722,26 EUR, savukārt Ventspils brīvdabas projekta izmaksas – 5 117 000,00 EUR.

Tāpat arī uzsākti sadzīves atkritumu poligona apglabāšanas poligona "Grantiņi" rekultivācijas darbi. Darbus bija plānots veikt trīs etapos un kopējās rekultivācijas projekta izmaksas paredzētas 467 491 EUR. Projekta īstenošana tiek veikta ar Latvijas vides aizsardzības fonda administrācijas finansiālu atbalstu – Valsts reģionālās attīstības aģentūra (VRAA) 2022. gadā piešķīra 148 158,00 EUR, savukārt 2023. gadā – 178 580,00 EUR.

A2 – samazināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radīto piesārņojumu.

Pasākumu programmā izvirzītie pasākumi pamatā saistīti ar jaunu datu uzkrāšanu, izklīdētā piesārņojuma slodzi novērtējuma uzlabošanai.

Pārskata periodā iegūti dati no Valsts augu aizsardzības dienesta par pieejamo slāpekļa un fosfora statistiku un augu aizsardzības līdzekļu lietojumu Latvijas teritorijā, kas noderēs izklīdētās slodzes uz pazemes ūdeņiem novērtēšanai nākošo UBA plānu izstrādes procesā. Šo pasākumu īstenošanā finansiālas izmaksas nav attiecināmas.

2024. gadā noslēdzās Latvijas Universitātes īstenots pētījums "Avotu ūdens kvalitātes novērtējums Latvijā", tapa ar Latvijas vides aizsardzības fonda finansiālo atbalstu. Pētījumā tika aplūkoti Latvijas avotu ūdens kvalitātes pētījuma rezultāti (visos UBA), lai novērtētu to ķīmisko sastāvu, potenciālo piesārņojumu un hidroģeoloģiskos procesus, kas ietekmē ūdens kvalitāti. Pētījuma kopējās izmaksas – 49 863,00 EUR.

A7 – veikt papildu izpēti un/vai kontroli, papildināt zināšanas

Regulāru novērojumu veikšanu izdalītajos riska pazemes ūdensobjektos ik gadu veic attiecīgo ūdensgūtņu operatori. Daugavas UBA piederīgais riska PŪO Q2 “Ūdensgūtne “Baltezers” un “Baltezers II” līdz Mazajam Baltezeram” teritorijā monitoringu veic SIA “Rīgas ūdens”, savukārt Ventas UBA riska PŪO F5 “Liepāja un teritorija uz dienvidaustrumiem no tās līdz ūdensgūtnei “Otaņķi”” monitoringu veic SIA “Liepājas ūdens”. Informācija par šo pasākumu izmaksām nav pieejama.

Kopš 2019. gada LVĢMC ik gadu īsteno pazemes ūdeņu pētniecisko monitoringu riska PŪO A11 – “Inčukalna sērskābā gudrona dīķi” teritorijā. Pētnieciskā monitoringa veikšanas izmaksas ir mainīgas katru gadu. 2024. gadā monitoringa veikšana izmaksāja 1342 EUR.

No 2021. gada līdz 2023. gadam tika pilnveidots pazemes ūdeņu monitoringa tīkls – ierīkoti un aprīkoti 75 pazemes ūdeņu monitoringa urbumi. Darbi veikti LVĢMC projektā “Ūdens monitoringa un kontroles sistēmas attīstība”. Projekts īstenots ar Kohēzijas fonda finansiālu atbalstu. Kopējās projekta izmaksas – 1 569 289,00 EUR, no tiem, monitoringa urbumu ierīkošanai un aprīkošanai – 713 725,64 EUR.

Projektā “Eiropas Savienībā integrēta sistēma pārrobežu pazemes ūdens resursu un antropogēno risku apsaimniekošanai (EU-WATERRES)” tika izstrādāta ģeoinformācijas platforma jeb karšu pārļūks, izveidots hidroģeoloģiskais modelis Latvijas-Igaunijas pārrobežu teritorijai, kā arī novērtēta antropogēnā slodze uz pārrobežu pazemes ūdeņiem. Projekta kopējās izmaksas – 2 732 517,85 EUR.

2022. gadā noslēdzās projekts “Vienotu darbību kopums efektīvākai kopējo pazemes ūdeņu resursu apsaimniekošanai” (WaterAct), ar mērķi uzlabot kopīgo pazemes ūdeņu resursu apsaimniekošanas efektivitāti Latvijas-Igaunijas pārrobežu Gaujas-Koivas un Salacas-Salatsi upju baseinu apgabalos. Projekta kopējās izmaksas – 441 764,76 EUR.

2024. gadā uzsākts jaunās Dzeramā ūdens direktīvas (2020/2184) ieviešanas process. Uzsākts darbs pie dzeramā ūdens ieguves vietu sateces baseinu identificēšanas un riska novērtēšanas metodiku izstrādes, kā arī automātiskā riska novērtēšanas rīka izveides. Kopējais piešķirtais finansējums direktīvas ieviešanai 2024. gadā – 200 000,00 EUR.